

“КЕЛИШИЛГАН”

Ўзбекистон Республикаси
Ички ишлар вазири
ўринбосари

Н.С. Тураходжаев

“ ” _____ 2022 й

“ТАСДИҚЛАЙМАН”

Ўзбекистон Республикаси
Ички ишлар вазири
ўринбосари

Б.Т. Абдуллаев

“ ” _____ 2022 й.

**“НАЗОРАТДАГИ ШАХСЛАРНИНГ ЖАМОАТ ХАВФСИЗЛИГИ
ХИЗМАТИГА КЕЛИБ РЎЙХАТДАН ЎТИШИ” МОНИТОРИНГ
ТИЗИМИ ЖОРИЙ ЭТИШ УЧУН
ТЕХНИК ТОПШИРИҚ**

Профилактик ҳисоб, маъмурий назорат ва пробация назоратидаги шахсларнинг жамоат хавфсизлиги хизматига келиб рўйхатдан ўтишини таъминлашда бармоқ изини таниб олиш тизимидан фойдаланиш амалиётини жорий этиш

2022 йил “ ” _____ варақда
_____ дан амал қилади

“КИРИТИЛДИ”

Ўзбекистон Республикаси ИИВ ЖХД
Хуқуқбузарликлар профилактикаси
хизмати бошлиғи

Б.Э. Бердиалиев

“ ” _____ 2022 й

Тошкент – 2022 йил

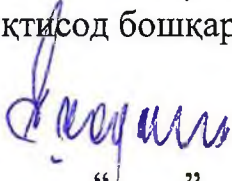
“КЕЛИШИЛГАН”

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Ахборот технологиялари, алоқа ва ахборотни ҳимоялаш бошқармаси бошлиғи

Ф.Ф. Касимов
“ ” _____ 2022 й.

“КЕЛИШИЛГАН”

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Молия-иқтисод бошқармаси бошлиғи

Н.Ш.Ходжаев
“ ” _____ 2022 й.

“КЕЛИШИЛГАН”

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Миграция ва фуқароликни расмийлаштириш бош бошқармаси бошлиғи

У.Т. Мухамедов
“ ” _____ 2022 йил

“КЕЛИШИЛГАН”

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Ҳуқуқий статистика ва тезкор-ҳисоб маълумотлар маркази бошлиғи

Б.Х. Каримов
“ ” _____ 2022 й.

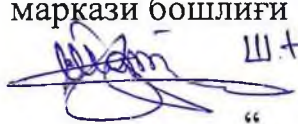
“КЕЛИШИЛГАН”

Ўзбекистон Республикаси ИИВ ЖХД Пробация хизмати бошлиғи

Б. Пармонов
“ ” _____ 2022 йил

“КЕЛИШИЛГАН”

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Эксперт-криминалистика бош маркази бошлиғи 1-ур.

Ш.Н. Нуриддинов
С.С. Нуриддинов
“ ” _____ 2022 й.

“КЕЛИШИЛГАН”

Ўзбекистон Республикаси ДХХ ҳузуридаги «Киберхавфсизлик маркази» ДУК

01-18-02/1754-сон
“11” 08 2022 йил

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
DAVLAT XAVFSIZLIK XIZMATI
HUZURIDAGI
«KIBERXAVFSIZLIK MARKAZI»
DAVLAT UNITAR
KORXONASI**

100115, Toshkent shahar, Qirq-qiz ko‘chasi, 10A-uy
Tel. +998 (71) 203 55 11, faks +998 (71) 277 70 66
e-xat: r.abdullomangva@cscc.uz, cscc@cscc.uz,
e-mail: info@tace.uz, www.tace.uz

**ГОСУДАРСТВЕННОЕ УНИТАРНОЕ
ПРЕДПРИЯТИЕ
«ЦЕНТР КИБЕРБЕЗОПАСНОСТИ»
ПРИ СЛУЖБЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН**

100115, город Ташкент, улица Кирк-кыз, дом 10А
Тел. +998 (71) 203 55 11, факс +998 (71) 277 70 66
e-xat: r.abdullomangva@cscc.uz, cscc@cscc.uz,
e-mail: info@tace.uz, www.tace.uz

“ 11 ” 08 2024

01-18-02/1759 - son

**O‘zbekiston Respublikasi
Ichki ishlar vazirligi**

Texnik topshiriq ekspertizasi bo‘yicha

“Kiberxavfsizlik markazi” DUK (keyingi o‘rinlarda – Markaz) va O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi o‘rtasida 2022 yil 27 iyunda tuzilgan 365-TZ-sonli shartnomaga asosan Markaz mutaxassislari tomonidan “Nazoratidagi shaxslarning jamoat xavfsizligi xizmatiga kelib biometrik ma’lumotlar asosida ro‘yxatdan o‘tishi” monitoring tizimini yaratish uchun texnik topshiriq loyihasi axborot va kiberxavfsizlik talablariga muvofiqligi bo‘yicha ekspertizadan o‘tkazildi.

Ekspertiza jarayonida, Markaz tomonidan berilgan taklif va tavsiyalarga asosan mazkur texnik topshiriq loyihasi O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligining tegishli mutaxassislari tomonidan qayta ishlandi va uning nomi “Nazoratdagi shaxslarning jamoat xavfsizligi xizmatiga kelib biometrik ma’lumotlar asosida ro‘yxatdan o‘tishi” monitoring tizimini yaratish uchun texnik topshiriq” nomiga o‘zgartirildi (ilova qilinadi).

Shundan kelib chiqqan holda, Shartnomaning 1.3 va 2.4 bandlariga asosan yuqoridagi texnik topshiriq loyihasi yuzasidan Markazning ekspert xulosasi ilovaga muvofiq yuborilmoqda.

Ilovalar: 1. “Kiberxavfsizlik markazi” DUKning Ekspert xulosasi 1 varaqda, faqat manzilga.

2. Qayta ishlangan texnik topshiriq loyihasi, elektron shaklda akt@iiv.uz elektron pochta manziliga yuborildi.

Direktor

O.Mirzayev

“Kiberxavfsizlik markazi” DUK EKSPERT XULOSASI

“Kiberxavfsizlik markazi” DUK mutaxassisleri tomonidan **“Nazoratdagi shaxslarning jamoat xavfsizligi xizmatiga kelib biometrik ma’lumotlar asosida ro‘yxatdan o‘tishi” monitoring tizimini yaratish uchun texnik topshiriq loyihasini** axborot va kiberxavfsizlik talablariga muvofiqligi bo‘yicha ekspertizadan o‘tkazildi.

Axborot tizimini yaratishdan ko‘zlangan asosiy maqsad:

Profilaktik hisob, ma‘muriy nazorat va probatsiya nazoratidagi shaxslarning jamoat xavfsizligi xizmatiga kelib hamda ayrim vaziyatlarda nazoratdagi shaxslar huquq-tartibot maskaniga tashrif buyurish imkoni bo‘lmagan hollarda biriktirilgan xodim tomonidan xonadoniga, ish joyiga ro‘yxatdan o‘tishini elektron nazorat qilishda barmoq izini tanib olish faoliyatidan foydalanish hamda monitoring olib borish jarayonlarida qog‘oz shaklidagi ish yurituvni istisno etgan holda elektron shaklga o‘tkazish uchun mo‘ljallangan.

Ekspertiza natijalariga ko‘ra, ushbu texnik topshiriq loyihasi zarur axborot va kiberxavfsizlik talablariga, shuningdek O‘zbekiston Respublikasining axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi qonun hujjatlari va boshqa normativ-huquqiy va me‘yoriy hujjatlar talablariga muvofiqligi aniqlandi.

Yuqoridagidan kelib chiqqan holda, ushbu texnik topshiriq loyihasi kelishilgan deb hisoblanadi va tasdiqlashga tavsiya etiladi.

Eslatma: O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 15.06.20 yildagi “O‘zbekiston Respublikasida kiberxavfsizlikni ta‘minlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari tog‘risida”gi PQ-4751-son qaroriga muvofiq axborot tizimlari va muhim axborot infratuzilmasi ob‘yektlari texnik topshiriqlarga hamda axborot va kiberxavfsizlik talablariga muvofiqligi yuzasidan “Kiberxavfsizlik markazi” DUKda ekspertizadan o‘tkazilishi lozim. Yuqoridan kelib chiqqan holda, mazkur axborot tizimini to‘liq ishga tushirishdan oldin o‘rnatilgan tartibda ekspertizadan o‘tkazish maqsadga muvofiq.

**Axborot tizimlar ekspertizasi
bo‘limi boshlig‘i**

J. Maxmudov

**Texnik topshiriqlar ekspertizasi
bo‘limi boshlig‘i**

M. Morozov

Қисқартма ва атамалар

Қисқартмалар	Маънолари
АТ	- Ахборот тизими
ТТ	- Техник топшириқ
МБ	- Маълумотлар базаси
TCP/IP	- Transfer Control Protocol / Internet Protocol
VPN	- Virtual private network
ИИВ	- Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги
Асосий администраторлар	- ИИВ Администраторлари
Худудий администраторлар	- Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳар ва вилоятлар ҳамда туман-шаҳарлардаги кадр инспекторлари
Фойдаланувчи	- Мобил ахборот тизимидан фойдаланувчи аҳоли

Мундарижа

1. УМУМИЙ МАЪЛУМОТЛАР	5
1.1. Тизимнинг тўлиқ номи ва унинг шартли белгиланиши	5
1.2. АТ буюртмачиси ва ишлаб чиқувчи ташкилотларининг номи	5
1.3. Ахборот тизими яратишга асос бўладиган ҳужжатлар рўйхати	5
1.4. Ишлар натижаларини расмийлаштириш ва тақдим этиш тартиби	5
2. АТНИ ЯРАТИШ МАҚСАД ВА ВАЗИФАЛАРИ	6
2.1. АТ вазифаси	7
2.2. АТни яратиш мақсади	7
3. АХБОРОТЛАШТИРИШ ОБЪЕКТИ ХАРАКТЕРИСТИКАСИ	7
4. ТИЗИМГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР	8
4.1. Умуман АТга қўйиладиган талаблар	8
4.1.1. АТ структураси ва ишлашига қўйиладиган талаблар	11
4.1.2. “MONITORING” ахборот тизимига доирасида қуйидаги тизим ва модуллар яратилиши лозим:	11
4.1.3. Ахборот тизимлари билан ўзаро ишлашга қўйиладиган талаблар	12
4.1.4. Тизимини ривожлантириш, модернизация қилиш истиқболлари	14
4.1.5. Ишончлилигига қўйиладиган талаблар	14
4.1.6. Хавфсизлигига қўйиладиган талаблар	15
4.1.7. Эргономика ва техник эстетикага қўйиладиган талаблар	16
4.1.8. Кўчма тизим учун транспортда ташиш мумкинлигига қўйиладиган талаблар	17
4.1.9. Тизим компонентларидан фойдаланиш, техник хизмат кўрсатиш, таъмирлаш ва сақлашга қўйиладиган талаблар	17
4.1.10. Патент ва лицензия софлигига қўйиладиган талаблар	18
4.1.11. Стандартлаштириш ва бир хиллаштиришга қўйиладиган талаблар	18
4.1.12. Қўшимча талаблар	18
4.2. АТ бажарадиган функцияларга (вазифаларга) қўйиладиган талаблар	19
4.2.1. “Мобил илова” қуйи тизими	19
4.2.1.1. Фото суратга олиш модули	19
4.2.1.2. Бармоқ изи билан таниб олиш модули;	20
4.2.1.3. Рўйхатга олиш модули	20
4.2.1.4. Сухбат модули	21
4.2.2. Назоратдаги шахслар мониторинги веб-портали қуйи тизими	22
4.2.2.1. Ҳисобдан чиқариш модули	22
4.2.2.2. Расмий огоҳлантириш” бланкалари серияси ва рақами рўйхати модули	23
4.2.2.3. Шахсни профилактик ҳисобга олиш ҳақида қарор” модули;	23
4.2.3. Қўшимча функционал қуйи тизими	23
4.2.3.1. Шахсий кабинет модули	23
4.2.3.2. Администратор модули	25
4.2.3.3. Статистика модули	25
4.2.3.4. Қидириш модули	27
4.3. Таъминот турларига қўйиладиган талаблар	28
4.3.1. Математик таъминотга қўйиладиган талаблар	28
4.3.2. Ахборот таъминотига қўйиладиган талаблар	28
4.3.3. Лингвистик таъминотга қўйиладиган талаблар	29
4.3.4. Дастурий таъминотга қўйиладиган талаблар	29
4.3.5. Техник таъминотга қўйиладиган талаблар	30
4.3.6. Метрологик таъминотга қўйиладиган талаблар	34
4.3.7. Ташкилий таъминотга қўйиладиган талаблар	35
4.3.8. Услубий таъминотга қўйиладиган талаблар	35
5. ТИЗИМНИ ЯРАТИШ ИШЛАРИНИНГ ТАРКИБИ ВА МАЗМУНИ	35
6. ТИЗИМНИ НАЗОРАТ ҚИЛИШ ВА ҚАБУЛ ҚИЛИШ ТАРТИБИ	36
6.1. Тизимни назорат қилиш ва қабул қилиш тартиби	36
6.2. Текшириш ва синовлардан ўтказиш шартлари	37
6.3. Қабул қилиш комиссиясининг тузилиши тартиби, таркиби ва статуси	38
7. ТИЗИМНИ ИШГА ТУШИРИШГА ТАЙЁРЛАШ ИШЛАРИНИНГ ТАРКИБИ ВА МАЗМУНИГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР	38
8. ҲУЖЖАТЛАШТИРИШГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР	39
9. ИШЛАНМА МАНБААЛАРИ	40

1. Умумий маълумотлар

Мазкур техник топшириқ О'zDST 1987:2018 стандартига асосан ишлаб чиқилган бўлиб, лойиҳанинг мақсадларига мувофиқ талаблар келтирилган. Лойиҳанинг асосий қисми дастурий таъминот яратишга ва фаолиятни рақамлаштиришга қаратилган.

1.1. Тизимнинг тўлиқ номи ва унинг шартли белгиланиши

Тизим тўлиқ номи: Назоратидаги шахсларнинг жамоат хавфсизлиги хизматига келиб биометрик маълумотлар асосида рўйхатдан ўтиши мониторинг тизими

АТнинг қисқа номи: “Nazoratdagi shaxslar monitoring” тизими

1.2. АТ буюртмачиси ва ишлаб чиқувчи ташкилотларининг номи

Буюртмачи: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Жамоат хавфсизлиги департаменти Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси хизмати.

Манзил: Ўзбекистон Республикаси, Тошкент шаҳри, Юнус Ражабий кўчаси 1 уй.

Телефон: +998 71 231-33-37, +998 71 231-50-40

E-mail: info@iiv.uz; jxd_xpx@iiv.uz.

Ишлаб чиқувчи: Ижрочи танлов (тендер) савдолари асосида ёки амалдаги қонунлар, норматив ҳужжатлар, қарорлар ва бошқа норматив ҳужжатларга мувофиқ бошқа йўл билан танланади.

1.3. Ахборот тизими яратишга асос бўладиган ҳужжатлар рўйхати

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 29 ноябрдаги “Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-27-сон Фармони 3-илоvasи 30-банди асосида куйидаги “Профилактик ҳисоб, маъмурий назорат ва пробация назоратидаги шахсларнинг жамоат хавфсизлиги хизматига келиб рўйхатдан ўтишини таъминлашда бармоқ изини таниб олиш тизимидан фойдаланиш амалиётини жорий этиш вазифаси белгиланган.

Ишларни бошлаш ва тугатишнинг режа бўйича муддатлари

Тизимни яратиш ишларини бошлаш ва тугатишнинг режа бўйича муддатлари:

Бошлаш – 2022 йил 5 март.

Тугатиш – шартнома муддатларига мувофиқ.

1.4. Ишлар натижаларини расмийлаштириш ва тақдим этиш тартиби

Тизимни ишлаб чиқиш ва фойдаланишга топшириш ишлари мазкур техник топшириқнинг *олтинчи* ва *еттинчи* бўлимларида келтирилган талаблар асосида буюртмачи томонидан қабул қилиб олинади.

Ижрочи тизимни ишлаб чиқиш давомида, шартнома асосида субпудратчи сифатида корхоналарни жалб этиши мумкин.

Энг асосийси лойихалаштириш жараёнида ижрочи буюртмачи билан ҳамкорликда қуйидаги ишларни амалга ошириши шарт:

- Лойиха бўйича Ишчи лойиха ишлаб чиқиш ва буюртмачи билан келишиш (сценарийлар, дастурий таъминот интерфейслари ва архитектураси, маълумотномалар, фойдаланувчи роллари, схемалари ва бошқа дастурий-техник таъминотга қаратилган жараёнларни ўз ичига олган);

- Техник топшириқ ҳамда Ишчи лойиха асосида дастурий-техник таъминотни ишлаб чиқиш;

- Администратор йўриқномаларини ишлаб чиқиш;

- Фойдаланувчи йўриқномаларини ишлаб чиқиш;

- Тизимдан фойдаланиш бўйича ўқитиш;

- Тизимни дастлаб синов тариқасида ва тўлиқ фойдаланишга топширилади.

Тадқиқот ўтказишга қадар фаолият доирасидаги электрон шаклга ўтказиладиган ҳисоботлар ва таҳлилий маълумотлар буюртмачи томонидан хатловдан ўтказилиб оптималлаштирилиши лозим. Бунда, зарур ҳолларда норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга ўзгартириш киритиш ва ички буйруқлар билан фаолият тартибга солиниши зарур.

Буюртмачининг хошишига кўра, буюртмачининг ўз мутахассислари ҳамда (ёки) буюртмачи томонидан жалб этилган бошқа мутахассислар иштирокида ахборот тизимини қабул қилиб олиш учун махсус ишчи гуруҳи тузилиши мумкин.

Буюртмани қабул қилиш олдидан норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган тартибда экспертизадан ўтказилиши шарт.

Буюртмачи бажарувчидан ахборот тизимини махсус ишчи гуруҳи олдидан ҳимоя қилиш ва тизимнинг ишлаш тартибини тўлиқ тушунтириб беришни талаб қилишга ҳақли.

Буюртмачи томонидан шартномага асосан бажарилган ишларни топшириш-қабул қилиб олиш тўғрисидаги далолатнома имзоланган кундан бошлаб, ахборот тизими буюртмачи томонидан фойдаланиш учун тўлиқ қабул қилиб олинган ҳисобланади.

Иш натижаларини тақдим этиш қуйидагилардан ташкил топади:

- тўлиқ ишлаб чиқилган ва буюртмачининг мутахассислари томонидан тўлиқ синовдан ўтказилган ахборот тизими;

- буюртмачининг мутахассислари учун тизимдан фойдаланиш тартиби бўйича ўтказилган ўқув;

- тизимдан фойдаланиш тартиби бўйича ишлаб чиқилган электрон шаклдаги йўриқнома.

2. АТни яратиш мақсад ва вазифалари

“Monitoring” ахборот тизимини Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва Пробация хизматлари соҳасида профилактик ҳисоб, маъмурий назорат ва пробация назоратидаги шахсларнинг жамоат хавфсизлиги хизматида келиб ҳамда назоратдаги шахслар худуд профилактика инспекторига кела олмайдиган ҳолларда хонадонига, иш жойига ва бошқа ҳолларда рўйхатдан

Ўтишини таъминлашда анъанавий услубдан вос кечган ҳолда яратилиши кўзда тутилган ахборот тизим орқали бармоқ изини таниб олиш фаолиятдан фойдаланиш амалиётини жорий этиш орқали ходимлар ва ҳисобдаги шахсларни фаолиятида иш самарадорлигини ошириш, бириктирилган ҳудудидан чиқмасдан хизмат вазифасини ўташ, ортиқча вақт ва сарф харажатлар қилинишини олдини олиш учун ички ишлар органлари ҳамда бошқа вазирлик ва идораларнинг ахборот ресурсларидан фойдаланишга мўлжалланган.

Шу билан бирга, назорат қилиш, ишга жойлаштириш ва мониторинг олиб бориш жараёнларида қоғоз шаклидаги иш юритувни истисно этган ҳолда электрон шаклга ўтказиш режалаштирилган.

2.1. АТ вазифаси

АТ вазифалари қуйидагилардан иборат:

- Ортиқча сарф-харажатларни бартараф этиш;
- Назоратдаги шахсларни белгиланган тартибда ҳисобдан ўтиб кетишида инсон омилини камайтирган ҳолда иш фаолиятида шаффофликни таъминлаш;
- Ҳисоботларни электрон равишда юритиш;
- Мониторинг;

2.2. АТни яратиш мақсади

Профилактик ҳисоб, маъмурий назорат ва пробация назоратидаги шахсларнинг жамоат хавфсизлиги хизматига келиб ҳамда айрим вазиятларда назоратдаги шахслар ҳуқуқ-тартибот масканига ташриф буюриш имкони бўлмаган ҳолларда бириктирилган ходим томонидан хонадонига, иш жойига рўйхатдан ўтишини электрон назорат қилишда бармоқ изини таниб олиш фаолиятдан фойдаланиш ҳамда мониторинг олиб бориш жараёнларида қоғоз шаклидаги иш юритувни истисно этган ҳолда электрон шаклга ўтказиш учун мўлжалланган.

3. Ахборотлаштириш объекти характеристикаси

Ҳозирги кунда Профилактик ҳисоб, маъмурий назорат ва пробация назоратидаги шахсларга ўрнатиладиган чекловлар, шунингдек, уларнинг зиммасига юкланадиган мажбуриятлар доирасини ва уларга риоя этилишини таъминлаш механизмларини аниқ белгилаш зарурати мавжуд.

Шу ўринда, 2022-2025 йилларда Ўзбекистон Республикасида жамоат хавфсизлигини таъминлаш тизимини ривожлантириш стратегияси (кейинги ўринларда-Стратегия)нинг мақсади мамлакатда жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг сифат жиҳатидан янги тизимини жорий этиш бўйича ҳуқуқий, услубий, илмий, ташкилий чораларни ишлаб чиқиш ва самарали амалга оширишни талаб этмоқда.

Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари мансабдор шахслари ўз хизмат мажбуриятлари юзасидан жамоат хавфсизлигини таъминлаш борасида зарур чора-тадбирлар белгиланиши ҳамда уларнинг ўз вақтида

амалга оширилишини таъминламаганлиги учун қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгарликка тортилиши мумкин.

Стратегияга мувофиқ профилактик ҳисоб, маъмурий назорат ва пробация назоратидаги шахсларнинг жамоат хавфсизлиги хизматига келиб рўйхатдан ўтишини таъминлашда бармоқ изини таниб олиш фаолиятдан фойдаланиш амалиётини жорий этиш.

Мазкур ахборот тизими фойдаланувчилари Ички ишлар вазирлиги Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва Пробация хизматлари ҳамда унинг қуйи тизими ходимлари ҳисобланади.

4. Тизимга қўйиладиган талаблар

Тизимдан фойдаланишда Ички ишлар органларида мавжуд маълумотлар узатиш тармоқларидан фойдаланилади.

Тизим келтирилган қуйи тизимларни ўз ичига олиши талаб этилади:

- WEB-илова оператор/администраторлар учун
- Мобил илова ходимлар учун (Android OT)

Маълумотлар базаларини бошқариш тизимлари сифатида – PostgreSQL ёки MicrosoftSQL тизимлари биридан фойдаланиш лозим.

Дастурий таъминотни яратишда Python (Django Framework), JAVA ёки PHP дастурлаш тилларининг энг мукамал ва замонавий фреймворк ҳамда кутубхоналаридан фойдаланиш зарур.

Тизим сервери ESXi VMware виртуализация технологияси асосида созланиб, Windows Server, Linux Server операцион тизимларидан зарурийлари ўрнатилиши лозим.

Изоҳ: Лойиҳаолди тадқиқотлар натижасига кўра Ижрочининг тақлифига мувофиқ мазкур талабларга ўзгартириш киритилиши мумкин.

4.1. Умуман тизимга қўйиладиган талаблар

Ишлаб чиқиладиган ахборот тизими:

- техник топшириқда кўзда тутилган барча вазифаларни бажариши;
- миждоз-сервер технологиясида ишлаши;
- дастур ахборот хавфсизлиги таъминланган бўлиши;
- дастур, оммавий, сўнгги пайтларда қўлланилаётган, замонавий, тез ишловчи компьютер тилларидан ва маълумотлар базасидан фойдаланган ҳолда яратилиши;

- маълумот киритиш, излаш, ўзгартириш осон ва тез амалга оширилишини таъминлаш;

- буюртмачининг эҳтиёжларига кўра тизимга киритиладиган кичик ўзгаришларга тез ва осон мослашувчан бўлиши, шу билан тизимни сақлаш ва техник қўллаб-қувватлаш харажатларининг камайишига ҳам эришилиши;

- келажақда тизимнинг функционал имкониятлари кўпайтирилиб, тизим такомиллаштириб борилиши мумкинлиги кўзда тутилган бўлиши;

- умумий маълумотлар базаси билан ишлайдиган бир қанча алоҳида модуллар шаклида яратилиб, ҳар бир модулни алоҳида такомиллаштириш ёки қўшимча модуллар қўшиш имконияти кўзда тутилган бўлиши;

- келажакда бошқа ахборот тизимлари билан интеграция қилиниши мумкинлиги кўзда тутилган бўлиши;

- техник воситалар ва малакали техник хизмат кўрсатишни оптимал даражада талаб қилиши;

- фойдаланувчилар учун қулай интерфейсга эга бўлиши ва оммабоп дастурий воситалар интерфейсларига ўхшаш бўлиши;

- маълумотларнинг ишончли сақланишини таъминлаши;

- дастур ўзбек тилида бўлиши ва кейинчалик бошқа тиллар қўшиш учун қулай модул остида бўлиши;

- маълумотларнинг қулай ва тушунарли кўринишларда акс эттирилишини таъминлаши лозим.

Тизим уч босқичли марказлашган тузилмага эга бўлиб, республика бўйича ягона марказий маълумотлар базаси сервери, барча ҳисоб-китоблар амалга ошириладиган сервер дастури ва веб-браузер орқали кириладиган дастурий интерфейсдан ташкил топиши лозим.

Веб-браузер орқали кириладиган тизим очик ва ёпиқ қисмлардан иборат бўлиб, ундан стационар компьютерлар билан бир қаторда, мобил қурилмалар орқали ҳам фойдаланиш имконияти яратилиши лозим.

Тизимнинг очик қисмида ахборот тизимига дахлдор бўлган умумфойдаланиладиган маълумотлар жойлаштирилиши лозим.

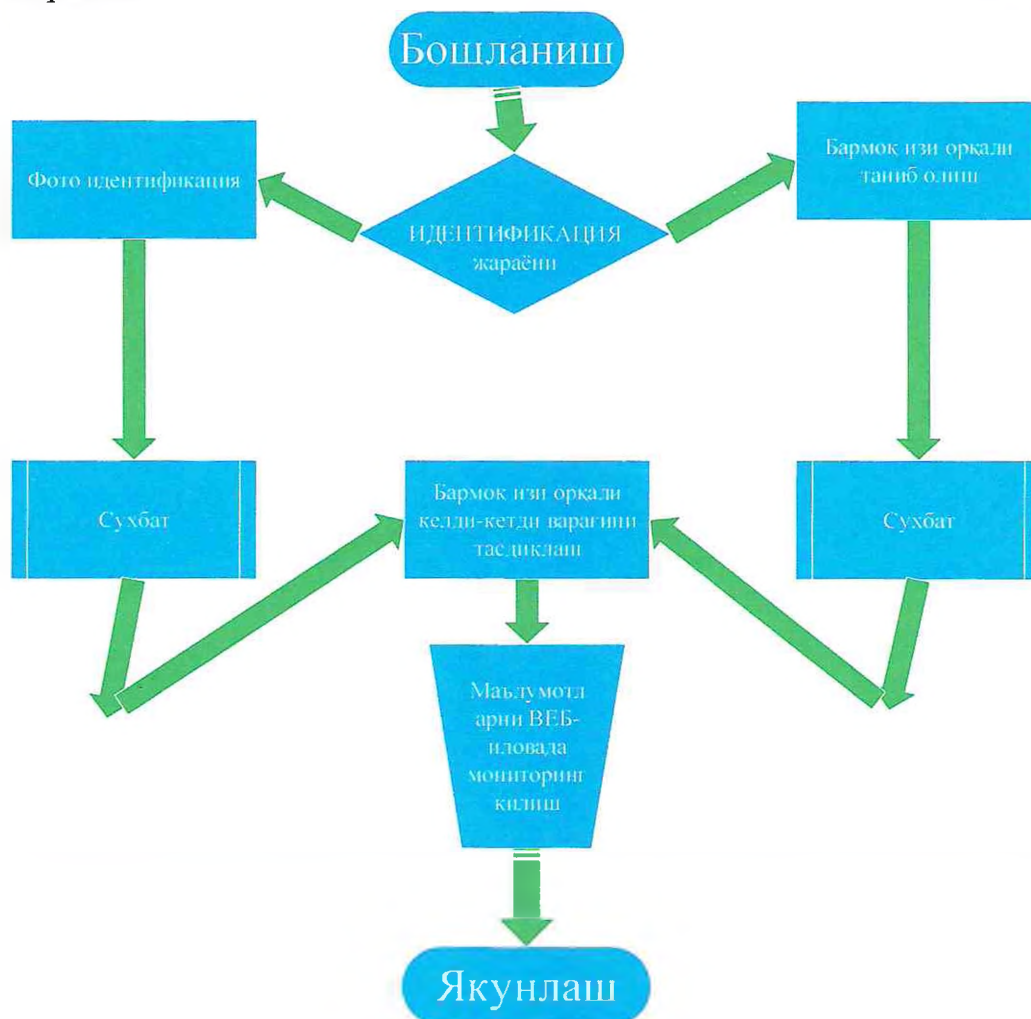
Тизимнинг ёпиқ қисми турли даражадаги ҳуқуқларга эга бўлган фойдаланувчиларнинг “шахсий кабинет”ларидан иборат бўлиб, улар томонидан тизимнинг имкониятларидан тўлақонли фойдаланиш учун ягона кириш жойига эга бўлиши лозим.

Тизимнинг ёпиқ қисми ахборот тизими доирасида фойдаланиладиган ахборотларнинг тартибли сақланиши, автоматик тарзда қайта ишланиши ва қулай интерактив таҳлилий шаклларда акс эттирилишини таъминлаши ҳамда фойдаланувчиларнинг ахборот билан таъминланганлик даражасини яхшилашга хизмат қилиши лозим.

АТни яратилиши жараёнида мавжуд бўлган МБдан доимий равишда фойдаланмаган ҳолда, ушбу МБдан биринчи маротаба сўраб олинган маълумот орқали янги МБ шакллантириш ва келгусида маълумотга сўров жўнатиш вақтида янги яратилган МБ билан солиштириш орқали МБ шакллантирилиб борилиши лозим.

Ахборот тизимининг ишлаш механизми:

1. Назоратда шахс ҳуқуқ тартибот масканига келиб, тегишлилиги бўйича идентификация жараёнида ўтиши талаб қилинади.
2. Идентификация жараёни бармоқ изини таниб олиш ёки юз қиёфасини таниб олиш жараёнларидан иборат.
Ушбу жараёнларда, профилактика инспектори планшет курилмаси орқали яратилиши кўзда тутилаётган тизимдан назоратдаги шахсни фото суратга олади, тегишли ахборот тизимидан таққослаб, мос келган шахсни маълумотлари тизимда акс эттиради. Профилактика инспектори маълумотларни текшириб, рўйхатга олади.
3. Рўйхатга олинган шахс билан, инспектор суҳбат ўтказиб, маълумотномани шакллантирида ҳамда шахс тасдиқловчи бармоқ изи орқали имзо чекади.
4. Ҳар бир назоратдаги шахсларнинг маълумотлар базаси, келди кетди варағи тизимнинг веб иловасида тегишли модулда сақланиб боради.

4.1.1. Тизим структураси ва ишлашига қўйиладиган талаблар
“MONITORING” ахборот тизимига доирасида қуйидаги тизим ва
модуллар яратилиши лозим:

1.1 “Мобил илова” қуйи тизими.

- *“фото суратга олиш” модули;*
- *“бармоқ изи билан таниб олиш” модули;*
- *“рўйхатга олиш” модули;*
- *“суҳбат” модули;*

1.2 “Назоратдаги шахслар мониторинги веб-портали” қуйи тизими.

- *“Ҳисобдан чиқариш” модули;*
- *“Расмий огоҳлантириш” бланкалари серияси ва рақами рўйхати*
модули;
- *“Шахсни профилактик ҳисобга олиш ҳақида қарор” модули;*

1.3 “Қўшимча функционал” қуйи тизими.

- *“Шахсий кабинет” модули;*
- *“Администратор” модули;*
- *“Статистика” модули;*
- *“Қидириш” модули;*
- *“Огоҳлантириш” модули;*

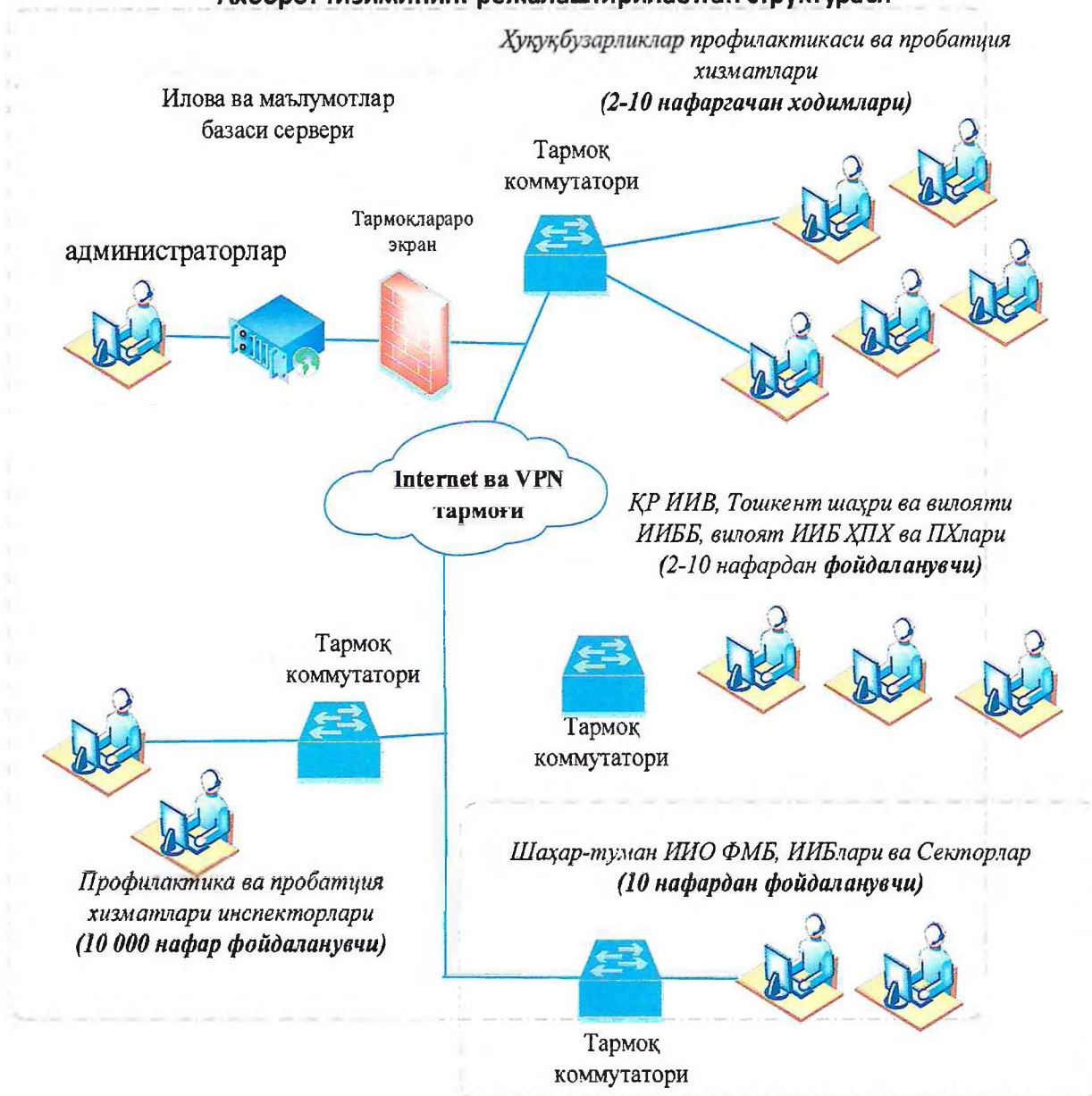
Тизимнинг тўлақонли ва оптимал ишлашини таъминлаш учун, унинг модуллари ягона мажмуа сифатида ишлаши лозим. Асосий алоқа воситаси сифатида TCP/IP протоколи асосидаги ҳимояланган VPN ёки корпоратив компьютер тармоғидан фойдаланилади.

Маълумотлар ташувчи тармоқ сифатида “Ўзбектелеком” АК томонидан тақдим этиладиган ҳимояланган алоқа каналидан (VPN) фойдаланилади. Тизимдан фойдаланиш ишчи станцияларда (компьютерларда) ва мобил планшетларда амалга оширилади.

Тизим фойдаланувчилари бутун республика бўйлаб, 10 000 та фойдаланувчидан кам бўлмаган миқдорда режалаштирилиши лозим.

Маълумотлар базаси марказлашган ҳолда Ички ишлар вазирлиги Маълумотларни қайта ишлаш марказида сақланади.

Ахборот тизимининг режалаштирилаётган структураси

4.1.2. Ахборот тизимлари билан ўзаро ишлашга қўйиладиган талаблар.

Буюртмачининг сўровига мувофиқ (бунда тегишли ташкилотлар билан келишиш буюртмачи томонидан амалга оширилади) мазкур **жисмоний шахслар маълумотлар базаси** интеграция қилиниши кўзда тутлиши лозим.

Бармоқ изини таниб олиш тизими орқали идентификациядан ўтган шахсларнинг Ф.И.Ш. ва туғилган санаси, жинси, фуқаролиги в.х. каби маълумотлар автоматик тарзда олинishi лозим.

Бундат ташқари, Тизим:

- маълумотларни экспорт ва импорт қилиш имконияти;
- маълумотлар базасига масофадан уланиш;
- тизимга веб-сервис технологияси орқали боғланиш имкониятларига эга бўлиши лозим.

Тизимнинг бошқа ахборот тизимлари билан мувофиқлиги таъминлашда О'zDSt 2590:2012 давлат стандарти талабларига риоя этилиши лозим.

Вазирлик ва идораларнинг қуйидаги ахборот тизимлари билан интеграция қилиниши мўлжалланган:

Жадвал 1. Ташқи интеграция

Ташкилот	Интеграция қилиниши лозим бўлган маълумотлар
Давлат персоналлаштириш маркази	Шахсий маълумотлар (Ф.И.О., туғилган сана, яшаш манзми ва хокозолар).
Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги	Олий ва ўрта махсус таълимга жалб этилган ёки этилмаганлик тўғрисидаги маълумот (e-ro'ухат)

Изоҳ: Юқорида келтирилган ташкилотлар билан ўзаро маълумот алмашиши “Электрон ҳукумат” тизимининг идоралараро интеграциялашув платформаси орқали амалга оширилади.

Ички ишлар вазирлиги соҳавий хизматларининг қуйидаги ахборот тизимлари билан интеграция қилиниши зарур:

Жадвал 2. Ички интеграция

Соҳавий хизмат	Интеграция қилиниши лозим бўлган маълумотлар
Пробация хизмати	Пробациянинг марказлашган электрон тизими
Жазони ижро этиш депорamenti	Жазони ижро этиш муассасаларида жазо муддатини ўтаётган маҳкумларга нисбатан қўлланилган интизомий жазоларни автоматлаштирилган ҳисобини юритиш электрон дастури
Миграция ва фуқароликни расмийлаштириш бош бошқармаси	Паспорт-виза Автоматлаштирилган ахборот тизимлари мажмуаси
Ҳуқуқий статистика ва тезкор-ҳисоб маълумотлар маркази	Электрон жиноий-ҳуқуқий статистика АТ
	Шахс ААҚТ
	Маъмурий ҳуқуқбузарлик ААҚТ
Терроризм ва экстремизмга қарши курашиш бош бошқармаси	Узоқ муддатга кетган шахслар
	Диний экстремизм оқимида шахслар рўйхати (<i>Вояга етмаганларнинг ота-онаси</i>)
Эксперт-криминалистика бош маркази	Шахсни ташқи юз қиёфаси бўйича аниқлаш тизими <i>*Тизимга интеграция қилиниши жараёнида қўшимча сервер қурилмалари (маълумотлар базаси, ҳисоблагич) ҳамда дастурий таъминотга қўшимча лицензия ҳарид қилиш кўзда тутилган.</i>

4.1.3. Тизимини ривожлантириш, модернизация қилиш истиқболлари.

Тизим дастурий таъминотни ҳамда техник воситалар комплектини келгусида янада модернизациялаш имкониятини амалга ошириши керак.

Шунингдек масштаблаш йўли билан унумдорликни ошириш имкониятини кўзда тутиш зарур.

Шу боис фреймворк ва кутубхоналар энг юқори натижаларга эришилган технологиялар асосида фойдаланиш лозим.

4.1.4. Ишончилигига қўйиладиган талаблар

Ишлаб чиқиладиган ахборот тизими:

- дастурий таъминотнинг нотўғри ишлаши билан боғлиқ ҳолатларда маълумотларнинг йўқолиб кетишига йўл қўймаслиги;

- тизимдан фойдаланиш қоидаларига тўлиқ риоя қилинган ҳолларда, тўхтовсиз, барқарор ишлаши;

- дастурий таъминотдаги хатолик сабабли тизимнинг иши тўхтаб қолган ҳолатларда, мазкур техник топшириқда белгиланган ёки буюртмачи ва ишлаб чиқарувчи ўртасида келишилган муддатларда тизимнинг ишини тўлиқ қайта тиклаш имкониятлари мавжуд бўлиши лозим.

- дастурий таъминотдаги бузилишлар. Дастурий таъминот ишдан чиққан ҳолатда, маълумотлар банки ва дастурий таъминотнинг энг охириги олинган резерв нухаси серверда қайта тикланади. Бундай ҳолатда дастурий таъминот фаолиятини қайта тиклаш ишлари йигирма тўрт соатдан ортмаслиги лозим (техник воситалар, операцион тизим ва бошқа ёрдамчи дастурларнинг иши қайта тикланиши учун сарфланадиган вақт бунга қўшилмайди);

- техник воситаларнинг ишдан чиқиши. Техник воситалар ва алоқа каналларининг барқарор ишлаши, зарур ҳолларда зудлик билан таъмирланиши, резерв алоқа каналларини ташкил қилиш ва маълумотлардан резерв нухса олиб туриш буюртмачининг мутахассислари томонидан таъминланади. Техник воситалар ёки алоқа каналларида носозлик юзага келганида, дастурий маҳсулот ўзини ва ўз маълумотлар банкени ишлашдан чиқиб қолишига ўзи сабабчи бўлмаслиги лозим;

- электр энергияси таъминотидаги узилиш ёки импульсли носозликларда ҳам дастурий маҳсулот ўзини ва ўз маълумотлар банкени ишлашдан чиқиб қолишига ўзи сабабчи бўлмаслиги лозим. Электр энергияси таъминотида 15 дақиқагача бўладиган узилишлар компьютерлар ва серверларнинг ўчишига ҳамда тизимнинг тўхтаб қолишига олиб келмаслиги чоралари буюртмачи томонидан кўрилган бўлиши лозим.

Тизимнинг барқарор ишлашига эришиш мақсадида буюртмачи томонидан қўшимча серверлар ва қўшимча алоқа каналлари ташкил этилиб, дастурий маҳсулот ва маълумотлар банкларининг резерв нухалари ушбу серверларга автоматик тарзда кўчириб борилиши йўлга қўйилиши лозим. Маълумотлар банки ва дастурий маҳсулотдан резерв нухса олиш ва зарур ҳолларда резерв нухадан уларни қайта тиклаш тартиб-қоидалари ишлаб чиқарувчи томонидан, тизимни фойдаланишга топшириш жараёнида,

буюртмачининг администраторларига ўргатилиши ва кейинчалик бу амаллар буюртмачининг администраторлари томонидан мустақил равишда бажарилиши лозим.

Тизимнинг ишлаши учун фойдаланиладиган техник ва дастурий воситалар, тизимнинг энг юқори юклама билан ишлаш ҳолатлари учун ҳам етарли бўлиши билан бир қаторда, тизим фойдаланувчилари ҳамда бажарадиган вазифаларининг ортиши мумкинлигини инобатга олган ҳолда камида 20 фоизлик фойдаланилмаган резервларга ҳам эга бўлиши лозим.

Серверларда фойдаланиладиган операцион тизим, маълумотлар банкни бошқариш тизими ва бошқа ёрдамчи дастурий воситалар турли носозликларга бардошли ва авария ҳолатларида тез қайта тиклаш имкониятларига эга бўлиши лозим.

Техник воситалар барқарор электр токи билан таъминловчи қурилма (UPS), қўшимча таъминот блоки (дублирующий блок питания), юқори малакали техник қўллаб-қувватлаш хизмати ва зарур бутловчи қисмлар заҳирасига эга бўлиши лозим.

Техник ва дастурий воситаларда юзага келган носозликлар ҳамда уларни бартараф этиш учун кўрилган чоралар буюртмачининг администраторлари томонидан батафсил қайд этиб борилиши ва бундай носозликларни камайтириш чоралари ўз вақтида кўрилиши лозим.

4.1.5. Хавфсизлигига қўйиладиган талаблар

Ахборотлар хавфсизлигини таъминлаш учун:

- SQLinjection, XSS ва шунга ўхшаган OWASP top10 рўйхатидаги заифликларга бардошли бўлиши лозим;

- фойдаланувчиларнинг тизим маълумотлари ва функционал имкониятларига бўлган ҳуқуқлари турли даражада чегаралиниши кўзда тутилган бўлиши;

- ахборотларнинг бутунлиги ва тўлиқлиги таъминланиши;

- тизим рухсатсиз кириш ҳаракатларидан ҳимояланган бўлиши;

- тизим фойдаланувчиларининг аниқ идентификацияланиши;

- тизимда фойдаланувчиларнинг ҳатти-ҳаракатларини лозим даражада ёзиб бориш, зарурат бўлганда уларни назорат қилиш ва фойдаланиш ҳуқуқланиши чеклаб қўйиш имкониятлари яратилган бўлиши лозим.

Қуйидаги ҳолатлар учун ахборотларнинг сақланганлиги таъминланиши лозим:

- электр таъминотидаги носозликлар, узилишлар ёки бошқа ташқи таъсир натижасида операцион тизим ёки дастурий таъминотнинг ишдан чиқиш ҳолатларида;

- техник воситаларда носозлик ёки ишдан чиқиш ҳолатлари юзага келиши натижасида операцион тизим ёки дастурий таъминотнинг ишдан чиқиш ҳолатларида;

- администраторнинг нотўғри ҳатти-ҳаракатлари натижасида тизимнинг ишдан чиқиши, дастурий таъминот ёки маълумотларнинг йўқотиб юборилиши ҳолатларида.

Тизимнинг оддий фойдаланувчилари томонидан амалга ошириладиган ҳар қандай ҳаракатлар, тизимнинг ишдан чиқишига ёки маълумотларнинг йўқотиб юборилиши сабабчи бўлиши мумкин эмас.

Дастурий-техник таъминот хавфсизлиги:

Электр тармоғига уланган барча техник воситалар тасодифий ташқи таъсирлардан лозим даражада ҳимояланган бўлиши ҳамда ГОСТ 12.1.030-81 стандарти талабларига асосан электр носозликларидан ҳимояланган бўлиши лозим.

Электр таъминоти тизими юкламанинг меъёридан ортиб кетиш ёки қисқа туташув ҳолатларида автоматик ўчиш, шунингдек авария ҳолатларида қўлда ўчириш имкониятларига эга бўлиши лозим.

Тизимнинг техник воситаларидан фойдаланишда меҳнат хавфсизлиги ва муҳофазасининг амалдаги қоидаларига амал қилиниши лозим.

Тизимнинг ишлаши учун фойдаланиладиган барча техник воситалар серияли ишлаб чиқарилган бўлиши ҳамда мувофиқлик сертификатига эга бўлиши лозим.

Техник воситалар жойлаштириладиган бинолар, уларни сақлаш, хизмат кўрсатиш ва хавфсизлигини таъминлаш шароитлари Ўзбекистон Республикасининг амалдаги давлат стандартлари, шунингдек қонун ва қонуности ҳужжатлари талабларига жавоб бериши буюртмачи томонидан таъминланиши лозим.

Маълумотларни фақат кўриш ҳуқуқига эга бўлган оддий фойдаланувчилар учун техника хавфсизлиги бўйича қўшимча ўқувлар ўтказиш ёки махсус тайёргарликка эга бўлиш талаб этмаслиги ва улар томонидан тизимдан фойдаланишда йўлга қўйилиши мумкин бўлган хатоликлар тизим ишининг тўхтаб қолиши, маълумотларнинг йўқолиши ёки ўзгариб кетишига сабаб бўлмаслиги лозим.

4.1.6. Эргономика ва техник эстетикага қўйиладиган талаблар

Тизимнинг фойдаланувчи билан мулоқоти визуал график интерфейс шаклида ташкил этилиб, ушбу интерфейс қулай ва тушунарли бўлиши, меъёридан ортиқ даражадаги график элементлар ва турли ранглар билан юкланган бўлмаслиги ҳамда фойдаланувчининг талабларига тезлик билан жавоб қайтариши лозим.

Тизимнинг навигация элементлари ҳам фойдаланувчи учун қулай, тушунарли кўринишга эга бўлиши ва оптимал жойда жойлаштирилиши лозим.

Тизимнинг интерфейсини лойиҳалаштиришда:

- ҳар бир модул бўйича экранда акс эттириладиган барча шакллар бир хил дизайнга эга бўлиши ва бошқарув элементлари бир хил жойда жойлаштирилиши;

- кўриниши ўхшаш бўлган бошқарув элементларининг ишлаш тартиби ҳам бир хил бўлиши (сичқонча олиб келинганда, босилганда, клавиатура тугмалари босилганда барча ўхшаш элементлар бир хил тартибда ишлаши);

- клавиатурадан асосан маълумотларни киритиш ва ўзгартиришда фойдаланиши, бошқа ҳолатларда сичқончадан фойдаланилиши кўзда тутилган бўлиши;

- интерфейс 1024x768 пиксел ва ундан катта ўлчамдаги экранларда бенуқсон, ноқулайликларсиз ишлаши кўзда тутилган бўлиши лозим.

Тизимнинг веб-интерфейси қуйидаги асосий компонентлардан ташкил топиши лозим :

- тизим сарлавҳаси ва бош менюси;
- юқори бошқарув ва ахборот элементлари;
- маълумотларни акс эттириш учун асосий жой;
- қуйи бошқарув ва ахборот элементлари.

Тизимнинг ҳар бир модулини лойиҳалаштиришда асосан 2-3 хил ранглар композициясидан фойдаланилиши ва интерфейснинг барча ойналари шу ранг ва шаклларга мос бўлиши лозим.

Маълумотларни киритиш ойнасида маълумотларнинг хатосиз киритилишини таъминлашга автоматик тарзда ёрдамлашиб турадиган функция жорий этилиши лозим.

Тизимнинг ишлашида хатолик юзага келганида, тизим бу ҳақда фойдаланувчига тушунарли бўлган хабарни экранга чиқариши лозим.

Тизимнинг маълумот киритиш қисмида фойдаланиш тартиби тўғрисидаги йўриқнома жойлаштирилган бўлиши ва фойдаланувчи томонидан исталган вақтда қайта ўқиб чиқиш имконияти яратилган бўлиши лозим.

Иш ўринларида фойдаланиладиган стационар ва мобиль компьютер техникалари фойдаланиш ва хизмат кўрсатиш учун қулай бўлиши лозим.

Ишчи ходимларнинг ишлаш шароитлари ва фойдаланиладиган компьютер техникасининг кўрсаткичлари амалдаги санитария меъёрларига мос бўлиши лозим.

4.1.7. Кўчма тизим учун транспортда ташиш мумкинлигига қўйиладиган талаблар

Тизимнинг сервери, администраторлик қисми ва электрон тарозига уланиб ишлайдиган қисми муҳим бўлиб, транспортда ташиб юрилиши кўзда тутилмаган. Тизимга мониторинг қисмидан стационар компьютерлар билан бир қаторда, мобиль қурилмаларда ҳам фойдаланилиши мумкин. Фойдаланиладиган қурилмаларнинг конструктив хусусиятлари, уларни ташиб юриш шартлари, шунингдек ташувчи транспорт воситалари бўйича алоҳида талаблар қўйилмайди.

4.1.8. Тизим компонентларидан фойдаланиш, техник хизмат кўрсатиш, таъмирлаш ва сақлашга қўйиладиган талаблар

Тизимнинг техник ва дастурий воситаларига буюртмачининг махсус техник тайёргарликка эга бўлган администраторлар гуруҳи томонидан хизмат кўрсатилади. Заруратга кўра, тизимга техник хизмат кўрсатиш учун, буюртмачи ишлаб чиқарувчи билан алоҳида шартнома тузиб, ушбу вазифани ишлаб чиқарувчининг ўзига юклатиши ҳам мумкин. Тизимга хизмат

кўрсатувчи ходимлар техник ва дастурий воситалардан фойдаланиш ҳамда кичик носозликларни мустақил бартараф этиш қоидаларини яхши билишлари лозим. Кўп учрайдиган кичик носозликларнинг рўйхати ва уларни бартараф этиш усуллари, шунингдек техник ва дастурий воситаларга хизмат кўрсатишнинг энг оддий қоидалари тизим администраторлари учун мўлжалланган эксплуатация бўйича йўриқномада бўлиши лозим.

Техник воситаларни таъмирлаш ишлари ихтисослаштирилган сервис марказларида, юқори малакали мутахассислар томонидан амалга оширилиши лозим.

Техник воситалардан фойдаланиш шартлари нормал иқлим шароитлари ва санитария-гигиена талабларига мос бўлиши лозим.

Тизим ишини қўллаб-қувватлаш буюртмачининг администраторлари ва инженер-техник ходимлари томонидан амалга оширилиб, агар шартномада кўзда тутилган бўлса, бу ишларга ишлаб чиқарувчининг мутахассислари ҳам жалб этилиши мумкин.

4.1.9. Патент ва лицензия софлигига қўйиладиган талаблар

Ахборот тизими доирасида фойдаланиладиган операцион тизимлар, маълумотлар банкни бошқариш тизими ва бошқа дастурий таъминотларнинг патент ва лицензия софлиги буюртмачи томонидан таъминланиши лозим.

4.1.10. Стандартлаштириш ва бир хиллаштиришга қўйиладиган талаблар

Тизимнинг функционал модулларини ишлаб чиқиш жараёнида бир-бирига ўхшаш бўлган барча вазифаларнинг техник, инфорацион, лингвистик, математик ва ташкилий ечимлари бир хил бўлишига эришилиши лозим. Ўхшаш вазифаларнинг ечимлари бир хил бўлиши учун:

- фойдаланувчи интерфейсининг ягона услубга эгалиги ва амалларнинг дастурий-техник ечимлари бир хиллаштирилиши;

- ягона услуб ва андозага эга бўлган дастурлаш воситаларидан фойдаланиш;

- ахборот тизимини ишлаб чиқишда, нисбатан кенг тарқалган дастурлаш тиллари, воситалари ва технологияларидан фойдаланиш;

- халқаро мувофиқлик сертификатига эга бўлган ва серияли ишлаб чиқариладиган техник воситалардан фойдаланиш;

- дастурий маҳсулотнинг ишлаши учун қўшимча равишда жалб этиладиган дастурлар ва компонентлардан фойдаланишни имкон даражасида камайтириш.

4.1.11. Қўшимча талаблар

Ахборот тизимини ишлаб чиқиш, фойдаланишга топшириш ва техник қўллаб қувватлаш бўйича қўшимча талаблар буюртмачи ҳамда ишлаб чиқарувчи ўртасида тузиладиган шартномада ва бошқа ҳужжатларда кўзда тутилиши мумкин.

4.2.2.1. Бармоқ изи билан таниб олиш модули;

Назоратдаги шахсларнинг тегишли ҳуқуқ-тартибот масканига келиб бармоқ изи орқали таниб олиш жараёни ушбу модулда дастурий жихатдан амалга оширилишини таъминлаш зарур.

4.2.2.2. Руйхатга олиш модули

Профилактик ҳисоб, маъмурий назорат ва пробация назоратидаги шахсларнинг жамоат хавфсизлиги хизматига келиб руйхатдан ўтишини таъминлашда бармоқ изини таниб олиш тизимидан фойдаланган ҳолда шахсларнинг белгиланган муддатларда ички ишлар идорасига келган ҳолда ёки инспектор томонидан қўлда олиб юришга мўлжалланган қурилма орқали маълумотлар ушбу модулда юритилиб борилади.

Жадвал 1. Назоратдаги шахслар тўғрисидаги маълумот

т/р.	Ф.И.О.	Туғилган сана	Манзили
1.			
2.			
3.			
...			

Жадвал 2. Назоратидаги шахслар тўғрисидаги маълумотлар

т/р.	ИИБдан ўтган рўйхати жой	ИИБдан ўтган манзили	Текширилган сана ва вақти	Умумий қидирувда бўлган (махаллий ва расмий) бўйича
1.				
2.				
3.				
...				

Ушбу жараёнлар тўлдирилиши мобил илова учун мослаштирилган бўлиши талаб этилади.

4.2.2.3. Сухбат модули.

Ушбу модулда, инспектор томонидан келган назоратдаги шахс рўйхатга олинади ҳамда сухбат ўтказилади. Сухбат натижасида маълумотлар электрон талабномага тўлдирилади (*1-иловага мувофиқ*), ҳамда имзо QR – код орқали тасдиқланади.

1- илова

**Профилактик ва пробация ҳисобга олинган шахс билан
СУХБАТ ВАРАҚАСИ**

тизимдаги расм	Фамилияси: _____ Исми: _____ Отасини исми: _____	Янги олинган расм
-------------------	--	-------------------------

Сухбат олиб борилаётган шахснинг тонфаси:

Профилактик ҳисобга олинган Маъмурий назоратга олинган Пробация ҳисобидаги

I. Сухбат ўтказилаётган шахснинг шахсий маълумотлари

1. **Ф.И.О.** (*тўлиқ ёзилиши керак*): _____ (*иккинчи маротаба бармоқ узидан идентификация бўлганида автоматик тўлдирилади*)²

3. **Телефон рақами.** Уйали: +998 _____ ; Уй: +99871 _____

II. Сухбат ўтказилаётган шахснинг шахсий маълумотлари:

1. Ф.И.О. (тулиқ ёзилиши керак): _____

2. Фуқаролик паспорт серияси _____ рақами _____

3. Яшаш манзили: _____ вилоят, _____ туман, _____ МФЙ,
_____ кўчаси, _____ уй, _____ хонадон.

4. Оилавий аҳволи (оиласи ҳақида): _____

5. Маълумоти:
 Ўрта Ўрта-махсус Олий

6. Иш жойи: _____

7. Ҳисобга олиш асоси : _____

8. Ҳисобга олинган сана ва ҳуқуқбузарликнинг қисқача тафсилоти: _____

9. Содир этилган ҳуқуқбузарликнинг келиб чиқиш сабаблари: _____

10. Содир этилган ҳуқуқбузарликнинг юзага келтирган шарт-шароитлар: _____

Профилактика суҳбатини амалга оширган ходим менга келгусида жамиятда қабул қилинган хулқ-атвор нормалари ва қоидаларига риоя этмаслик ҳолатларини давом эттирмаслик, акс ҳолда қонунда белгиланган маъмурий жавобгарлик келиб чиқиши мумкинлигини тушунтирди.

Суҳбат ўтказилган сана: 20__ йил “_____” _____

Суҳбат ўтказилган шахс

(имзо)

(Ф.И.О.)

Профилактика инспекторининг лавозими, унвони.

(имзо)

(Ф.И.О.)

4.2.3. Назоратдаги шахслар мониторинги веб-портали қуйи тизими.

4.2.3.1. Ҳисобдан чиқариш модули.

Ушбу модулда, инспектор томонидан профилактик ҳисоб, маъмурий назорат ва пробация назоратидаги шахсларнинг хулқи, одоби ва шахсий

фазилатлари туфайли қарор асосида профилактик ҳисобдан чиқариш амалларини оширишни таъминлаш талаб этилади.

4.2.3.2. Расмий огоҳлантириш” бланкалари серияси ва рақами рўйхати модули.

Ички ишлар органлари томонидан ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга ошириш тартиби туғрилидаги йўриқномага
4-ИШОВА

«Расмий огоҳлантириш» бланкалари серияси ва рақами РЎЙХАТИ

Т/р	Худудлар номи	Серия рақами	Тартиб рақами (дан гача)
1.	Ички ишлар вазирлиги	IV	000001 - _00000
2.	Тошкент шаҳри	TN	000001 - _00000
3.	Тошкент вилояти	TV	000001 - _00000
4.	Сирдарё вилояти	SI	000001 - _00000
5.	Жиззах вилояти	JV	000001 - _00000
6.	Самарқанд вилояти	SV	000001 - _00000
7.	Навоий вилояти	NV	000001 - _00000
8.	Бухоро вилояти	BV	000001 - _00000
9.	Фарғона вилояти	FV	000001 - _00000
10.	Андижон вилояти	AV	000001 - _00000
11.	Наманган вилояти	NA	000001 - _00000
12.	Қашқадарё вилояти	QV	000001 - _00000
13.	Сурхондарё вилояти	SD	000001 - _00000
14.	Хоразм вилояти	XV	000001 - _00000
15.	Қорақалпоғистон Республикаси	QR	000001 - _00000

4.2.3.3. Шахсни профилактик ҳисобга олиш ҳақида қарор” модули;

4.2.4. Қўшимча функционал қуйи тизими.

4.2.4.1. Шахсий кабинет модули.

Шахсий кабинет модулининг қуйидаги турлари бўлиши лозим:

- мослашувчан веб интерфейс:

Фойдаланувчиларнинг шахсий кабинети уларни тизимга бириктириш жараёнида тақдим этилган қуйидаги маълумотлар асосида, автоматик равишда шакллантирилиши шарт:

- вилоят;
- маҳалла;
- ФИО;
- туғилган сана;
- паспорт серия рақами;
- фотосурати;
- лавозими;
- унвони;

- телефон рақами.

Фойдаланувчилар учун шахсий кабинети ҳудудий ва асосий администраторлар томонидан тегишли сўровлар асосида шакллантирилиши шарт.

Бунда шахсий кабинетга бериладиган ваколатлар сўровда келтирилган ҳудудий администраторнинг бажарадиган вазифасига кўра белгиланади.

Ҳудудий администраторлар ўз шахсий кабинетларига асосий администратор томонидан бериладиган логин ва пароллар ёрдамида киради.

Асосий администраторлар тизимда шахсий кабинет шакллантириш, унга кириш учун логин ва парол генерация қилиш ишларини ўзлари мустақил равишда амалга ошириш имкониятига эга бўлишлари лозим.

Тизимда қўлланиладиган пароллар қуйидаги талабларга жавоб бериши лозим:

- 8 тадан кам бўлмаган символдан иборат бўлиши.

- катта ва кичик латин алифбосидаги ҳарфлардан иборат бўлиши (масалан: a-z, A-Z);

- ҳарфлардан ташқари рақамлар ва пунктуация символларидан иборат бўлиши (масалан: 0-9. !@#\$%^&*());

Тизимга киришга уринишлар сони 3 тагача чекланган бўлиши, ундан ошиб кетган тақдирда тизим маълум кичик муддатга блокраниши лозим.

Жадвал 3. Шахсий кабинетга бериладиган рухсатлар:

Т/р	Қуйи тизимлар	Шахсий кабинет турлари ва улраг бериладиган ваколатлар		
		Фойдаланувчи	Ҳудудий администратор	Асосий администратор
	Веб-интерфейс	ўз ҳудуди доирасида рухсат этилади	ўз ҳудуди доирасида рухсат этилади	рухсат этилади
	Интеграция қилинган тизимлар	ўз ҳудуди доирасида рухсат этилади	ман этилади	рухсат этилади
	Ҳисобот олиш	ўз ҳудуди доирасида рухсат этилади	ўз ҳудуди доирасида рухсат этилади	рухсат этилади
	Ҳудудий администратор яратиш/ўчириш	ман этилади	ўз ҳудуди доирасида рухсат этилади	рухсат этилади
	Мурожаатлар мониторинги	ўз мурожаати доирасида рухсат этилади	ўз ҳудуди доирасида рухсат этилади	рухсат этилади
	Бажарилган амаллар журналини	ман этилади	ўз ҳудуди доирасида рухсат этилади	рухсат этилади

4.2.4.2. Администратор модули.

Администратор модули фойдаланувчилар рўйхатини тузиш, интеграция жараёнларини ташкил этиш ва таъминлаш учун мўлжалланган.

Мазкур модул билан ишлаш қулай ва осон бўлиши учун веб-интерфейс кўринишида бўлиши лозим.

Белгиланган вазифаларга асосланиб, администратор модули қуйидаги функцияларни бажариши керак:

1. Фойдаланувчиларни бошқариш.

Тизимда фойдаланувчиларни рўйхатга олиш, фойдаланувчилар профиллари (шахсий кабинет) ҳисобини юритиш.

Фойдаланувчиларни марказлашган ҳолда бошқариш.

Фойдаланувчиларнинг тизим маълумотлари ва функцияларига кириш ҳуқуқларини белгилаш ва тақсимлаш.

АТ ва унинг модуллари ишчи ҳолатда бўлишини назорат қилиш.

Белгиланган сўров параметрлари ҳамда филтрлар бўйича фойдаланувчилар тўғрисидаги маълумотларни олиш.

2. Интеграция қилинган тизимлар мониторинги.

Тизим фаолияти доирасида йўлга қўйилган ташқи ва ИИВнинг ички ахборот тизимлари билан ахборот алмашинуви (интеграция) ҳолатини назорат қилиш. Интеграция қилинган тизимларга кириш ваколатини берувчи махсус логин/паролларни (токен) фаол ҳолатда сақлаш.

Интеграция созланмалари, иловаларнинг дастурлаш интерфейсларини (API) бошқариш ва назорат қилиш.

3. Тизимда бажарилган амаллар журналинини мониторинг қилиш.

Фойдаланувчи ҳаракатларини рўйхатга олиш журналинини (logging) кўриш, юклаш ва чоп этиш.

Худудий администраторлар ҳаракатларини рўйхатга олиш журналинини (logging) кўриш, юклаш ва чоп этиш.

4.2.4.3. Статистика модули.

Ушбу модул маълумотлар базасида сақланадиган маълумотлар, шунингдек буюртмачи томонидан тақдим этилган шаклларга мувофиқ фаолиятда ишлатиладиган стандарт ҳисоботларни автоматик равишда яратилишини таъминлайди.

Статистика маълумотларини асосан қуйидагича шакллантириш ва чоп этиш талаб этилади:

- киритилган маълумотлардан келиб чиқиб республика, вилоят ва шаҳар-туман кесимида;

- рақамли ҳисобга асосан ўсиш ва камайиш тартибида сараланган ҳолда;

Модул қуйидаги асосий функцияларни ўз ичига олади:

- талаб этилган параметрлари бўйича ҳисоботларни яратиш;

- маълумотларни экранга чиқариш, чоп этиш ва MS Excel, PDF форматларида юклаш;

- ҳисоботларни талаб этилган вақтда шакллантириш.

Тизим яратилгандан сўнг ишлаб чиқарувчи томонидан 1 йил мобайнида (техник қўллаб-қувватлаш даврида) буюртмачи талаб қилган ҳисобот шаклларига мувофиқ мазкур техник топшириқ доирасида ҳисобот модуллари шакллантириб борилади.

Мазкур тизимни жорий қилиш доирасида ишлаб чиқувчиларга мавжуд ва шакллантирилиши лозим бўлган ҳисоботлар тушунтирилиб, кўрсатилади ва қуйдаги 7-жадвалга асосан шакллантирилади.

Жадвал: 4. Статистика маълумотлар шакли

т/р	Вилоят номи	Туман-шағар номи	МФЙ номи	Т/П ёки ПХБ номи ва сони	Қайт қилинган санаси (01.01.2022)	Қайт қилинган Вақти (12:00)	изоҳ
1.							
2.							
3.							
...							

Жадвал: 5. Ҳисобот маълумотлар шакли

Қўрсаткичлар	Ҳисобот даврининг бошида ҳисобла турганлар	Ҳисобга қўйилганлар	Ҳисобдан чиқарилганлар	Жумлаван									Қайта ишловат содир этганлиги учун	Ҳисобот даврининг охирида ҳисобла турганлар
				Муддати туғати билан	ЖК 73-моддасига асосан	ЖК 75-моддасига асосан	Амриятга Карор ёки Авф этиш фаорминига асосан	Амналлаги қўзғал туғати билан сабабга кўра	бошқа жазо турига асосланганликлар	шундан				
										Жазолан бўйича тоалаганлиги учун ОМЭга	Жазолан бўйича тоалаганлиги учун ОЧга			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	12	13	14	15		
Жами адиок тулағини ш.ларига жалб қилинганлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Шуқдан	Вояга етмаганлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Аёллар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ешлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	60 ёшдан ошган эркаклар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чет эл фуқаролари	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Меҳнатга лаёқатлилар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Оқоат қилган мақруми этиш жойларидан келганлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Шуқдан	Вояга етмаганлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Аёллар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ешлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	60 ёшдан ошган эркаклар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Чет эл фуқаролари	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Меҳнатга лаёқатлилар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Орган белгилаб берилган жойларда жазо ўташга ҳуқуқ қилтирилганлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Шуқдан	ЖК 45-модда бўйича	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ЖК 74-модда бўйича	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Жадвал: 5.1 Ҳисобот маълумотлар шакли

Қўрсаткичлар	Ҳисобот даврининг бошида ҳисобла турганлар	Ҳисобга қўйилганлар	Ҳисобдан чиқарилганлар	Жумлаван				жидоят содир этганлар	Жами ҳисоблаван ўтганлар	Ҳисобот даврининг охирида ҳисобла турганлар
				Муддати туғати билан	Амриятга Карор ёки Авф этиш фаорминига асосан	Шарти ҳукм бекар қилиниб асосий жазоси назарга қаратиладилар	Амналлаги қонунда қўзғал туғати билан сабабга кўра			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Шарти ҳукм қилинганлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Шуқдан	Вояга етмаганлар	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Аёллар	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Ешлар	0	0	0	0	0	0	0	0	
	60 ёшдан ошган эркаклар	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Чет эл фуқаролари	0	0	0	0	0	0	0	0	
Меҳнатга лаёқатлилар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Жадвал: 5.2. Ҳисобот маълумотлар шакли

ҲИСОБОТ

Кўрсаткичлар	Ҳисобот даврининг бошда ҳисобда турганлар	Ҳисобга қўйилганлар	Ҳисобдан чиқарилганлар	Жумладан							Кайта ҳисобот содир этганлиги учун	Ҳисобот даврининг охирида ҳисобдан турганлар
				Мудлати тугаш билан	ЖК 75-моддасига асосан	Амниятга Қарор ёки Афв этиш фармониغا асосан	Амалдаги қонунда қўзда тутилган бошқа сабабга кўра	Бошқа жазо турга асосланганлик асосан	шундан			
									Жазодан бўйла товланганлиги учун ОМЭга	Жазодан бўйла товланганлиги учун ОҶга		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Жами ахлок ҳушдорлиги ишларига жалб қилинганлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Шундан												
Вояга етмаганлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Аёллар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ешлар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
60 ёшдан ошган эркаклар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Чет эл фуқаролари	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Меҳнатга лаёқатлилар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Жадвал: 5.3. Ҳисобот маълумотлар шакли

ҲИСОБОТ

Кўрсаткичлар	Ҳисобот даврининг бошда ҳисобда турганлар	Ҳисобга қўйилганлар	Ҳисобдан чиқарилганлар	Жумладан					Ҳисобот даврининг охирида ҳисобдан турганлар
				Мудлати тугаш билан	ЖК 73-моддасига асосан	Амниятга Қарор ёки Афв этиш фармониغا асосан	Соғир этган жиноятчи учун	Амалдаги қонунда қўзда тутилган бошқа сабабга кўра	
ЖИЭМ овоз қилинган вояга етмаганлар	5	0	0	0	0	0	0	5	
Шундан									
Вояга етмаганлар	0	0	0	0	0	0	0	0	
Аёллар	2	0	0	0	0	0	0	2	
Чет эл фуқаролари	0	0	0	0	0	0	0	0	
Меҳнатга лаёқатлилар	1	0	0	0	0	0	0	1	

4.2.4.4. Қидириш модули.

Қидириш учун киритилаётган белгилар (ҳарф, сон ва символ) юкланган ёзувларни ташкил этувчи белгилар бўйича кенгайтирилган ҳолда излашни амалга ошириши шарт.

Қидирув натижаларини ихтиёрий устун бўйича тартиблаш, филтрлаш, чоп этиш ва файлга юклаш имкони бўлиши лозим.

4.2.4.5. Огоҳлантириш модули.

Мазкур модул маълумотлар киритилганлигини ёки хатолик юз бергани ҳақида интерактив кўринишда огоҳлантириш белгиси беради.

Вазифалар асосида огоҳлантириш (“alert”) модули қуйидаги ҳолларда бажарилиши керак:

1. Файл юклаш (файл юкланганлиги ёки юкланишда хатолик бўлгани ҳақида огоҳлантириш).
2. Файл сақлаш (файл сақланганлиги ёки сақлашда хатолик бўлгани ҳақида огоҳлантириш).
3. Янги файллар (янгиликлар) ҳақида хабар бериш (тизимда бўлган ўзгаришлар ҳақида огоҳлантириш).
4. Интеграция жараёнларидаги хатоликлар ҳақида хабар бериш (интеграция қилинган ахборот тизимларининг жавоб бермаслиги).
5. Фойдаланувчиларни идентификация қилиш жараёни ҳақида хабар бериш (бириктирилган логин/парол тўғрилиги юзасидан).

6. Фойдаланувчиларни аутентификация жараёни ҳақида хабар бериш (бириктирилган логин/парол тўғрилиги юзасидан).

7. Тизимга киришдаги уринишлар сони юзасидан хабар бериш (логин/парол хато терилганда).

8. Алоқа каналларининг активлик ҳолати ҳақида хабар бериш (ички ва ташқи тармоқдаги узилишлар юзасидан).

9. Маълумотларни киритиш/тахрирлашда жараёнидаги хатоликлар ҳақида хабар бериш (мажбурий майдонлар, маълумотлар турининг мослиги ва бошқалар).

10. Тизимнинг ишлашида юзага келган хатоликлар ҳақида хабар бериш.

11. Баҳолаш модулидаги энг яхши натижалар янгиланган вақтда, улар ҳақида эълон қилиш (ижобий ва салбий кўрсаткичлар).

4.3. Таъминот турларига қўйиладиган талаблар

4.3.1. Математик таъминотга қўйиладиган талаблар

Ахборот тизимининг математик таъминоти учун алоҳида талаблар қўйилмайди. Тизимни ишлаб чиқиш жараёнида амалдаги меъёрий ҳужжатларга асосланилади. Меъёрий ҳужжатлар билан тартибга солинмаган ҳолатларда мантиқан оптимал бўлган математик услублар, моделлар ва алгоритмлардан фойдаланилиши лозим.

4.3.2. Ахборот таъминотига қўйиладиган талаблар

Тизимга киритиладиган маълумотларнинг таркиби, тузилмаси ва шакллантириш услубларига қўйиладиган талаблар

Тизимга киритиладиган маълумотлар замонавий реляцион маълумотлар базасини бошқариш тизимида сақланиши ва бошқарилиши лозим. Маълумотларнинг тўлиқлиги ва ўзаро уйғунлигини таъминлаш учун маълумотлар базасини бошқариш тизимининг ички механизмларидан фойдаланилиши лозим. Маълумотлар базаси нормализация қоидалари бўйича шакллантирилиши лозим.

Тизим компонентлари ўртасидаги ахборот алмашинувига қўйиладиган талаблар

Кичик тизимлар ўртасида ахборот алмашинуви ягона ахборот майдони орқали ва стандартлаштирилган протоколлар ва маълумотлар алмашиш форматларидан фойдаланиш орқали амалга оширилиши лозим.

АТ кичик тизимларининг барча таркибий қисмлари маълумотлар серверлари ва дастур серверлари орқали таъминланган ягона мантиқий майдон ичида ишлаши керак.

Ахборот алмашинувини таъминлаш учун тизим компонентлари Internet/intranet технологияси асосида қурилган ягона компьютер тармоғининг бир қисми сифатида ишлаши керак.

Тизим таркибий қисмлари орасидаги асосий алоқа воситаси сифатида Ethernet технологияси ёрдамида қурилган локал компьютер тармоғидан

фойдаланиш лозим (технологиянинг ўзига хос тадбири лойиҳалаш босқичида аниқланиши лозим).

ТСР/IP тармоқ ва тармоқлараро алоқа учун асосий протокол сифатида ишлатилиши керак

Маълумотлар базасини бошқариш тизимига қўйиладиган талаблар

Тизимга юклатилган барча вазифаларнинг тўлақонли бажарилишига эришиш учун, маълумотлар базасини бошқариш тизими қуйидаги талабларга жавоб бериши лозим:

- маълумотларни реляцион тартибда сақлаш ва SQL тилидаги сўровлар асосида ишлай олиши;

- "мижоз-сервер" архитектурасига мос келиши;

- турли операцион тизимлар ва техник воситаларда ишлайдиган версияларга эга бўлиши;

- интероперабеллик (бошқа архитектурадаги тизимлар билан ҳамкорликда ишлай олиши).

- кўп оқимлилик (многopotочность);

- ишончлиликни таъминлаш воситаларига эга бўлиш:

транзакциялар журнаlines юритиш, тизим ишини тўхтатмай туриб, маълумотлардан резерв нусха олиш ва қайта тиклаш имконияти;

- маълумотлар бутунлигини таъминлаш воситаларига эга бўлиш;

- сўровларни оптималлаштириш воситаларига эга бўлиш;

- хафвсизликни таъминлашнинг ички механизмларига эга бўлиш.

Фойдаланиладиган маълумотлар базасини бошқариш тизими O'z DSt 1135:2007 давлат стандарти талабларига жавоб бериши лозим

4.3.3. Лингвистик таъминотга қўйиладиган талаблар

Тизимни ишлаб чиқишда бугунги кунда мижоз-сервер технологиясидаги веб-иловалар ишлаб чиқишда энг кенг фойдаланиладиган дастурлаш тилларидан бирортасидан (Java, PHP ёки бошқа) фойдаланилиши лозим.

Дастурлаш тилидан фойдаланиш масаласи, тизимни ишлаб чиқиш жараёнида ишнинг хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда танланади.

Маълумотларни бошқариш тили сифатида SQL сўровлар тилидан фойдаланилиши лозим.

Тизимни ишлаб чиқиш, жорий этиш ва сақлаш харажатларини камайтириш мақсадида, айрим кенг фойдаланиладиган, очик кодли, эркин тарқатиладиган, бепул дастурий воситалардан ҳам буюртмачининг хохишига кўра фойдаланилиши мумкин.

4.3.4. Дастурий таъминотга қўйиладиган талаблар

Тизимнинг дастурий таъминоти қуйидаги хусусиятларга эга бўлиши лозим:

- функционал имкониятларининг етарлилиги (тўлиқлиги);

- ишончлилик ва барқарорлик;

- мослашувчанлик;

- тушуниб олиш учун соддалик;

- фойдаланишга қулайлик.

Тизимга маълумот киритиш ойнасида маълумотларнинг хатосиз киритилишини таъминлашга автоматик тарзда ёрдамлашиб турадиган функция жорий этилиши лозим.

Тизимнинг ишлашида хатолик юзага келганида, тизим бу ҳақда фойдаланувчига тушунарли бўлган хабарни экранга чиқариши лозим.

Тизимнинг қабул масканларидан маълумот киритиш қисмида фойдаланиш тартиби тўғрисидаги йўриқнома жойлаштирилган бўлиши ва фойдаланувчи томонидан исталган вақтда қайта ўқиб чиқиш имконияти яратилган бўлиши лозим.

Дастурий таъминотни ишлаб чиқиш жараёнида фойдаланиладиган дастурий модуллар ва кутубхоналар, дастурий маҳсулотлар ишлаб чиқариш саноатида кенг қўлланиладиган ва умумий фойдаланиш имкониятига эга бўлиши лозим.

Ишлаб чиқиладиган дастурий маҳсулот имкон даражасида операцион тизим ва ҳисоблаш техникасининг муайян турларига боғланиб қолмаган бўлиши лозим.

Ушбу эркинликка эришиш учун:

- кўп платформали ечимларга эга бўлган ва SQL сўровлар тили асосида ишлайдиган маълумотлар базасини бошқариш тизимидан фойдаланиш;

- кўп платформали ечимларга эга бўлган web-сервер дастурларидан ва муҳитларидан фойдаланиш;

- ТСР/ІР тармоқ протоколидан фойдаланиш лозим.

Тизимни жорий этиш ва ундан фойдаланиш учун сотиб олиниши лозим бўладиган дастурий воситалар қуйидагилар бўлиши мумкин:

- операцион тизимлар;

- маълумотлар базасини бошқариш тизимлари;

- веб-сервер дастурлари;

- фойдаланиладиган компонентлар кутубхоналари;

- мижоз компьютерида фойдаланиладиган дастурий воситалар (веб-браузер, антивирус, офис дастурлари);

- бошқа дастурий воситалар.

Тизимни ишлаб чиқиш, жорий этиш ва сақлаш харажатларини камайтириш мақсадида, айрим кенг фойдаланиладиган, очиқ кодли, эркин тарқатиладиган, бепул дастурий воситалардан ҳам буюртмачининг хохишига кўра фойдаланилиши мумкин.

4.3.5. Техник таъминотга қўйиладиган талаблар

Тизимнинг ишлаши учун фойдаланиладиган барча техник воситалар ишонччилик, экологик тозалик, хавфсизлик ва техник хусусиятлари бўйича замонавий компьютер техникаларига қўйиладиган барча талаблар ва нормаларга мос бўлиши ҳамда халқаро мувофиқлик сертификатларига эга бўлиши лозим.

Тизимнинг ишлаши учун фойдаланиладиган техник воситаларнинг турлари:

- бармоқ изини таниб олиш қурилмаси (бармоқ скайнери);

- маълумотлар базаси ва дастурий маҳсулотлар серверлари;
- корпоратив компьютер тармоғи;
- фойдаланувчиларнинг ишчи станциялари;
- администраторларнинг ишчи станциялари;
- узлуксиз электр энергияси билан таъминлаш қурилмалари ва бошқалар.

Фойдаланиладиган техник воситалар тизимнинг тўлақонли ишлаши учун етарли миқдорий ва сифат кўрсаткичларига эга бўлиши лозим. Фойдаланиладиган техник воситалар энг камида қўйидаги техник хусусиятларга эга бўлиши лозим:

Мазкур лойиҳа доирасида 1 дона сервер қурилмаси харид қилиниши зарур.

Жадвал 6. Харид қилинадиган сервернинг характеристикаси

Т/р	Қурилма номи	Минимал талаб
1	Сервер	<p>Микропроцессорлар – ядролар сони 16 тадан кам бўлмаган ҳар бир ядронинг частотаси 3,0 GHz дан паст бўлмаган, камида 2 та микропроцессор; Тезкор хотира – камида 128 GB; Доимий хотира – камида 4 дона 1 TB ли SSD; Доимий хотира – камида 20 дона 1 TB ли HDD SAS10K; Камида 2 та 10 Gb/s ли Ethernet порт; Камида 2 та бўш USB 2.0 порт; Камида 1 та бўш USB 3.0 порт; Қўйидаги имкониятларга эга бўлган операцион тизим: - сервернинг ҳолатини тўлиқ мониторинг қилиш; - ҳодисалар журналинини юритиш; - масофадан бошқариш имконияти. Ишдан чиққан қисмларни рангли индикаторлар ёрдамида кўрсатиб туриш тизими (рангли индикация сервернинг электр тармоғидан узилган пайтида ҳам кўриниб туриши лозим). Операцион тизимни ташқи қаттиқ дискдан юклаш имконияти. Электр таъминотига уланиш учун камида 2 та мустақил, бир-бирини резервловчи ва ишдан чиққанида огоҳлантириш сигнали берувчи таъминот блоклари (блок питания), 1 Гбит/с дан кам бўлмаган алоқа канали.</p>
2	Қафолат	Сервер ва компьютер қурилмаларига камида 3 йил,

		Узлуксиз ток манбаига 1 йил,
3	Сервис хизмати	Ўзбекистон Республикаси ҳудудида сервис марказлари
4	Ишлаб чиқилган санаси	2022 йилдан олдин бўлмаган даврда
5	Операцион тизимларни қўллаб-қувватлаши	Windows Server Linux Server ESXi

Жадвал 7. Харид қилинадиган планшетнинг характеристикаси

№№ п/п	Наименование продукции	Единица измерения	Количество
1.	Планшет	комплект	1 шт
Состав одного комплекта			
1.2.	Планшет	шт	1
1.3.	Ручка (активный стилус)	шт	1
1.4.	Зарядное устройство от сети 220 с USB кабелем	шт	1
1.5.	Автомобильное зарядное устройство с USB кабелем	шт	1
1.6.	Крепление на руку	шт	1
1.7.	Порт LAN NET переходник USB для	шт	1
1.8.	Шнур OTG подключение USB устройств	шт	1
1.9.	Дополнительный аккумулятор (power bank) или подставка зарядной устройство	шт	1

Технические параметры:

2.1	Наименование	Требуемые
2.1.1.	Операционная система	Не менее Android 10
2.1.2.	Частота процессора	Не менее 2.х ГГц
2.1.3.	Количество ядер	Не менее 8 ядер
2.1.4.	Встроенная память	Не менее 64 Гб
2.1.5.	Оперативная память	Не менее 4-6 Гб
2.1.6.	Драйвера	Драйвера и SDK к использованным устройствам

2.1.7.	Функции программного обеспечения распознавания	По снятию и верификации отпечатков пальцев, Считывания штрих и QR кода, Чтение MRZ зоны паспорта или карты, Считывания подписи с помощью стилуса Приложение по поиску и сравнению отпечатка пальца в базе данных конечного пользователя с выводом информации на планшете в виде формы-1, и регистрация Централизованной электронной системы пробации
2.1.8.	Слот для карт памяти	поддержка micro SDXC до 128Гб
2.1.9.	Наличие ручки (активного стилуса)	имеется
2.1.10.	Экран	Не менее 8 дюймов
2.1.11.	Разрешение экрана	Не менее 1920x1200 точек
2.1.12.	Сенсорный экран	емкостный, мультитач
2.1.13.	Поддержка Wi-Fi	Wi-Fi 802.11 a/b/g/n/ac, Wi-Fi Direct, DLNA
2.1.14.	Поддержка Bluetooth	Bluetooth 4.x
2.1.15.	Работа в режиме сотового телефона	SIM; micro SIM;
2.1.16.	Мобильная связь	4G-LTE, 3G, EDGE, HSDPA, HSUPA, HSPA+, GPRS, 2G
2.1.18.	Основная камера	не менее 13 Мпикс автофокус/вспышка
2.1.19.	Фронтальная камера	не менее 5 Мпикс
2.1.20.	Навигация	GPS, ГЛОНАСС,
2.1.21.	Емкость аккумулятора	Не менее 10 000 мА/ч
2.1.22.	Тип аккумулятора	Li-ion аккумулятор / Li –полимер
2.1.23.	Датчики	Акселерометр/ гироскоп, компас/ геомагнитный/ датчик освещенности
2.1.24.	Синхронизация с ПК	Smart-переключение
2.1.25.	Аудио разъем для наушников 3,5мм	Есть
2.1.26.	Порт USB	не менее 1x3.0
2.1.27.	Порт LAN NET	100 м/сек, или переходник USB для подключения

2.1.28.	Запись видео	Не менее Full HD
2.1.29.	Сканер отпечатков пальцев	Не менее 500 DPI, 8bpp, FBI CJIS (IQS)
2.1.30.	Защита информации	Защита информации и аутентификации
2.1.31.	NFS считыватель бесконтактный	Имеется, ISQ/IEC 14443 A/B
2.1.32.	Контактный считыватель карт	Имеется, ISO 7816
2.1.33.	Цвет	Черный
2.1.34.	Корпус	Металл, стекло, пластик, ударопрочный и влагозащищенный по стандарту
2.1.35.	Степень защиты	IP67, Защита от падения с высоты 1.8м
2.1.36.	Адаптация	К полевым условиям, при повышенных и пониженных температур от -20°C до +50°C
2.1.37.	Емкость power bank	Не менее 10000 мА/ч
2.1.38.	Тип аккумулятора power bank	Li-ion или-Liполимер
Требования к продукции		
2.2.	Экологические требования	Соответствуют
2.3.	Требования к технике безопасности	Соответствуют
2.4.	Сервис центр в республике	имеется
2.5.	Гарантийный срок	Не менее 3 года
2.6.	Год производства	Не ранее 2021 года

4.3.6. Метрологик таъминотга қўйиладиган талаблар

Тизимни жорий этиш ва унинг доимий барқарор ишлашига эришиш учун, буюртмачи томонидан тизимдан фойдаланишнинг барча тартиб-қоидаларини қамраб олган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжат ишлаб чиқилиши, тасдиқланиши ва тизимдан фойдаланувчи ҳамда унга хизмат кўрсатувчи барча ходимларга етказилиши лозим.

Ходимлар томонидан нотўғри амаллар бажарилишининг олдини олиш учун:

- администраторлардан ташқари барча фойдаланувчилар учун тизимдаги маълумотлар ва созланмаларни ўчириш ҳуқуқи берилмаслиги;

- тизимдан фойдаланиш қоидалари бўйича тўлиқ ва тушунарли йўриқномалар ишлаб чиқилиб, дастлабки ҳамда доимий ўқувлар ўтказиб борилиши;

- тизимнинг барқарор ишлаши учун зарур бўлган барча техник ва ташкилий ишлар ўз вақтида амалга ошириб борилиши лозим.

4.3.7. Ташкилий таъминотга қўйиладиган талаблар

Тизимнинг барқарор ва тўлақонли ишлатиш учун талаб этиладиган ташкилий ишлар рўйхати ишлаб чиқувчи томонидан тайёрланиб, буюртмачига тақдим этилади ва жараёни ушбу талаблар асосида ташкил этиш, тизим ишлашининг муҳим шарти ҳисобланади.

Тизим фойдаланувчилари томонидан нотўғри амаллар бажарилишининг олдини олиш учун администраторлардан ташқари барча фойдаланувчилар учун Тизимдаги маълумотлар ва созланмаларни ўчириш ҳуқуқи берилмаслиги лозим.

4.3.8. Услубий таъминотга қўйиладиган талаблар

Тизимнинг ишлаш услублари мазкур техник топшириқда белгиланган талаблар асосида ишлаб чиқувчи томонидан тайёрланиб, тайёр дастурий маҳсулот шаклида буюртмачига тақдим этилади. Тизимни фойдаланишга қабул қилиб олиш жараёнида, томонларнинг келишувига асосан тизимнинг услубий таъминотга қўшимча ва ўзгартиришлар киритилиши мумкин.

Техник топшириқни ишлаб чиқишда қўлланилган стандартлар :

- O‘z DSt 1985:2018 Ахборот технологияси. Ахборот тизимларини яратишда ҳужжатларнинг турлари, комплектлиги ва белгиланиши.

- O‘z DSt 1986:2018 Ахборот технологияси. Ахборот тизимлари. Яратиш босқичлари.

- O‘z DSt 1987:2018. Ахборот технологияси. Ахборот тизимини яратиш учун техник топшириқ;

- O‘z DSt 2590:2012 Ахборот технологияси. Миллий ахборот тизимини шакллантириш доирасида давлат органлари томонидан фойдаланиладиган ахборот тизимлари интеграциясига ва ўзаро фаолиятига қўйиладиган талаблар.

5. ТИЗИМНИ ЯРАТИШ ИШЛАРИНИНГ ТАРКИБИ ВА МАЗМУНИ

№	Ишларнинг номи ва мазмуни	Бажариш муддатлари		Бажарувчи	Босқич нима билан тугалланиши (натижа)
		Бошланиши	Яқуни		
1.	АТни яратиш учун ТТ лойиҳасини ишлаб чиқиш	2022 йил март	2022 йил май	ИИБ АТАваАХБ, ЖХД ҲПХ, Пробация хизмати	ТТ ҳужжатини ишлаб чиқиш ва таслиқлаш
3.	ТТ ни тегишли вазирлик ва идоралар билан келишиш	2022 йил май	2022 йил июль	ИИБ АТАваАХБ, ЖХД ҲПХ, Пробация хизмати	ТТ буйича хулосалар олиш

4.	Бажарувчини аниқлаш	2022 йил июль	2022 йил август	ИИБ МТТБ	Бажарувчини аниқлаш ва шартномалар тузиш
	Ахборотлаштириш объектида лойиҳа доирасида тадқиқот ўтказиш	2022 йил август	2022 йил сентябрь	ИИБ АТАваАХБ, ЖХД ҲПХ, Пробация хизмати	Лойиҳа бўйича Ишчи лойиҳа ишлаб чиқиш ва буюртмачи билан келишиш
5.	Ахборот тизимини яратиш	Шартнома муддатига мувофиқ		Бажарувчи	Ахборот тизими ишлаб чиқилади. Бажарилган ишлар баённомаси.
6.	Ахборот тизимини ишга тушириш учун алоқа каналларини яратиш			ИИБ АТАваАХБ, МИБ	“Ўзбектелеком” АК билан шартномалар тузиш ва алоқа каналларини яратиш. Бажарилган ишлар баённомаси.
7.	Ахборот тизимини синов тариқасида ишга тушириш ва аниқланган камчиликларни бартараф этиш			Бажарувчи, ИИБ АТАваАХБ, ЖХД ҲПХ, Пробация хизмати	Аниқланган камчиликлар ҳисобга олган ҳолда АТига кўшимчалар киритиш. Бажарилган ишлар баённомаси.
8.	Ахборот тизимидан фойдаланиш қўлланмаларини ишлаб чиқиш			Бажарувчи	Хужжатлар ишлаб чиқиш. Бажарилган ишлар баённомаси.
9.	Ахборот тизимини тўлиқ ишга тушириш			Бажарувчи	АТни топшириш баённомаси

6. Тизимни назорат қилиш ва қабул қилиш тартиби

6.1. Тизимни назорат қилиш ва қабул қилиш тартиби

О'z DSt 1986:2018 давлат стандартига асосан ахборот тизимини текшириш, синовдан ўтказиш ва қабул қилиш ишлари қуйидагилардан ташкил топади:

- 1) дастлабки текширишлардан ўтказиш;
- 2) тизимдан синов тариқасида фойдаланиш;
- 3) қабул қилиш синовидан ўтказиш.

Тизим фойдаланишга яроқлилиги ва мазкур техник топшириқда қўйилган талабларга жавоб бериши бўйича дастлабки текширишлардан ўтказилиши лозим. Дастлабки текшириш ишлари ижобий яқунланганда, тизимдан синов тариқасида фойдаланишга бошланиши мумкин.

Тизимдан синов тариқасида фойдаланиш ишлари буюртмачининг махсус ўқувларда иштирок этган ходимлари томонидан ўтказилади. Синовдан ўтказиш ишлари 5 иш кунидан кам ва 15 иш кунидан кўп бўлмаслиги лозим. Заруратга кўра тизимни синовдан ўтказиш ишларининг натижалари тўғрисида баённома тузилиши ва томонларга бир нусхадан тақдим этилиши мумкин.

Тизимдан синов тариқасида фойдаланиш ишлари ижобий яқунлангач, тизим қабул қилиш синовидан ўтказилади. Қабул қилиш синови натижалари бўйича тизим фойдаланишга топширилади ва ундан амалда фойдаланишга бошлаш имконияти яратилади.

Қабул қилиш синовида қуйидагилар кўриб чиқилиши лозим:

- ахборот тизимининг барча модуллари;
- фойдаланиш ҳужжатларининг тўлиқлиги ва тушунарлилиги;
- ходимларнинг фойдаланиш ҳужжатлари билан танишганлик даражаси ва тизимдан мустақил фойдаланишга тайёрлик даражаси.

Ахборот тизимини фойдаланиш учун қабул қилиш жараёнида тизимнинг барча модуллари фойдаланишга яроқлилик ва мазкур техник топшириқда қўйилган ҳамда тизимни ишлаб чиқиш давомидаги келишувларга асосан техник топшириққа киритилган ўзгаришлар талабларига жавоб бериши бўйича буюртмачи томонидан синовдан ўтказилади.

Фойдаланиш ҳужжатларининг тўлиқлиги ва тушунарлилигини текширишда:

- фойдаланиш ҳужжатларининг мазкур техник топшириқ талабларига тўлиқ мос келиши;
- буюртмачининг ходимлари тизимдан фойдаланиш ҳамда унга хизмат кўрсатишга тўлиқ тайёрлиги;
- фойдаланиш ҳужжатларининг тўлиқлиги ва тушунарлилиги буюртмачи томонидан текшириб, қабул қилинади.

Дастлабки текширишлардан ўтказиш, тизимдан синов тариқасида фойдаланиш ва қабул қилиш синовидан ўтказиш ишларининг ҳар бири бўйича, заруратга кўра тегишли баённома расмийлаштирилиши ва томонларга бир нусхадан тақдим этилиши мумкин.

Ахборот тизимининг фойдаланишга топширилганлиги ва қабул қилиб олинганлиги, шартномага асосан бажарилган ишлар тўғрисидаги далолатнома билан расмийлаштирилиши лозим.

Ахборот тизими етказиб берувчи томонидан ахборот ташувчиларда буюртмачига тақдим этилиши лозим.

6.2. Текшириш ва синовлардан ўтказиш шартлари

Дастлабки текшириш ва синов тариқасида фойдаланиш натижаларига кўра, ахборот тизиминини қабул қилиш синовларидан ўтказиш вақти, жойи ҳамда унда қатнашувчиларнинг таркиби буюртмачи томонидан белгиланиб, ишлаб чиқарувчи билан келишилиши лозим. О'z DSt 1987:2010 давлат стандарти талабларига кўра, тизимни текшириш ва синовдан ўтказиш ишлари буюртмачининг объектларида олиб борилиши лозим. Томонларнинг

келишувига кўра, тизимни текшириш ва синовдан ўтказиш ишлари ишлаб чиқарувчининг ҳудуди ва техник воситаларида ўтказилиши ҳам мумкин. Буюртмачининг техник воситалари тизимни жорий қилиш учун тайёр бўлмаган ҳолатларда, тизим буюртмачи томонидан ташкил этиладиган синовдан ўтказиш стендида ёки ишлаб чиқарувчи томонидан вақтинча ажратиладиган техник воситаларда ўтказилиши мумкин. Синов стенди бир дона сервер, икки дона ишчи станция ва локал компьютер тармоғидан иборат бўлиши етарли ҳисобланади.

Фойдаланиладиган дастурий воситалар учун буюртмачида лицензиялар мавжуд бўлмаган ҳолларда, буюртмачи дастурий воситаларнинг лицензиясиз, вақтинчалик синов тариқасида ишлатиш мумкин бўлган версияларидан фойдаланиши мумкин. Бундай ҳолларда, тизимни фойдаланишга қабул қилиб олиш муддатларини белгилаш вақтида дастурий воситаларнинг лицензиясиз фойдаланиш мумкин бўлган муддатлари буюртмачи томонидан ҳисобга олинishi лозим.

Тизимни синовдан ўтказиш ва қабул қилиш ишлари юқоридаги талаблар асосида ўтказилганда, улар объектив ва етарли деб ҳисобланади.

6.3. Қабул қилиш комиссиясининг тузилиши тартиби, таркиби ва статуси

Ахборот тизимини фойдаланишга қабул қилиб олиш учун, заруратга кўра, буюртмачи махсус қабул қилиш комиссияси тузиши, унинг раҳбари ва аъзоларини тайинлаши ҳамда ахборот тизимини ишлаб чиқарувчининг вакиллари иштирокида фойдаланишга қабул қилиб олиш мумкин.

Ахборот тизимидан фойдаланувчи объектнинг раҳбари, қабул қилиш комиссиясининг раҳбари бўлиши ёки комиссия таркибига киритилишига йўл қўйилади.

Қабул қилиш комиссияси тузилганда, унинг таркибида буюртмачи ва ишлаб чиқарувчининг камида биттадан вакиллари бўлиши шарт.

Қабул қилиш комиссиясининг статуси – идоравий.

Қабул қилиш комиссияси ўз фаолиятининг якунига кўра тизимни фойдаланишга қабул қилиш тўғрисида далолатнома тузиб, уни тасдиқлаш учун буюртмачига тақдим этади. Тизимни фойдаланишга қабул қилиш тўғрисида далолатнома қабул қилиш комиссиясининг барча аъзолари томонидан имзоланган бўлиши лозим. Ушбу далолатнома ишлаб чиқарувчи томонидан тасдиқланиши талаб этилмайди.

7. Тизимни ишга туширишга тайёрлаш ишларининг таркиби ва мазмунига қўйиладиган талаблар

Объектни тайёрлаш ишлари тизимни фойдаланишга топширишдан олдин ёки топшириш жараёнида амалга оширилади. Тизимни фойдаланишга топширишда куйидагиларнинг бажарилиши буюртмачи томонидан таъминланиши лозим:

- Тизимни жорий этиш ва синовдан ўтказиш учун масъул бўлинма ва мансабдор шахсларни тайинлаш;

- Ишлаб чиқарувчи томонидан ўтказиладиган ўқувларда тизимдан фойдаланувчи ҳамда унга хизмат кўрсатувчи барча ходимларнинг иштирок этишини таъминлаш;

- Тизим жорий этиладиган ва ундан фойдаланиладиган бино ва иншоотлардаги иш шароитларини мазкур техник топшириқда белгиланган шартлар асосида тайёрлаш;

- Тизимни жорий этиш учун лозим бўлган техник ва дастурий воситаларнинг тўлиқлиги, тизимни ўрнатиш учун тайёрлиги ҳамда ишчи ҳолатда бўлишини таъминлаш;

- Тизимни синовдан ўтказиш ва қабул қилиб олиш.

Объектни тайёрлаш ва тизимни фойдаланишга топшириш ишларининг муддатлари, иштирокчилари ва бажариладиган ишларнинг таркиби тизимнинг фойдаланишга топшириш учун тайёрлик даражаси ва эҳтиёждан келиб чиқиб, иш жараёнида белгиланади.

Техник ва дастурий воситаларни ўрнатиш, созлаш ҳамда фойдаланишга тайёр ҳолга келтириш ишлари буюртмачи томонидан амалга оширилиб, уларнинг ҳар бири бўйича мавжуд талаблар ва қоидаларга мувофиқ бўлиши лозим.

Буюртмачининг ходимлари қуйидаги йўналишлар бўйича ўқитилади:

- 1) тизимга хизмат кўрсатувчи мутахассислар (администраторлар);
- 2) тизимдан фойдаланувчи ходимлар.

Тизимга хизмат кўрсатувчи мутахассислар учун ўқувлар ишлаб чиқарувчи томонидан, тизимдан фойдаланувчи ходимлар учун ўқувлар эса буюртмачининг мутахассислари томонидан ўтказилади. Заруратга кўра, томонларнинг келишувчига мувофиқ, тизимдан фойдаланувчи ходимларни дастлабки ўқитиш ишлари ҳам ишлаб чиқарувчи томонидан ўтказилиши мумкин.

8. Ҳужжатлаштиришга қўйиладиган талаблар

Тизим билан биргаликда тақдим этиладиган фойдаланиш ҳужжатлари, буюртмачининг ахборот тизимидан мустақил равишда фойдаланиши ва унга хизмат кўрсатиши учун тўлиқ ва етарли даражада бўлиши лозим.

Тизимни ишлаб чиқиш ва фойдаланишга топишириш жараёнида, энг камида қуйидаги ҳужжатлар ишлаб чиқилган бўлиши лозим:

- Тизим администраторлари учун йўриқномалар.
- Фойдаланиш тартиби бўйича йўриқномалар.

Фойдаланиш ҳужжатларининг электрон ёки қоғоз шаклида бўлиши ҳамда неча нусхада тақдим этилиши тизимни ишлаб чиқиш бўйича шартномада кўзда тутилади.

Етказиб берувчи томонидан ишлаб чиқилган ушбу ҳужжатлар Буюртмачи билан келишилиши ва баённомалар асосида қабул қилиниб олиши лозим.

9. Ишланма манбаалари

- O'z DSt 1135:2007 Ахборот технологияси. Маълумотлар базалари ва жойлардаги давлат бошқаруви ҳамда давлат ҳокимияти органлари ўртасида ахборот алмашишига қўйиладиган талаблар.

- O'z DSt 1985:2018 Ахборот технологияси. Ахборот тизимларини яратишда ҳужжатларнинг турлари, комплектлиги ва белгиланиши.

- O'z DSt 1986:2018 Ахборот технологияси. Ахборот тизимлари. Яратиш босқичлари.

- O'z DSt 1987:2018. Ахборот технологияси. Ахборот тизимини яратиш учун техник топшириқ;

- O'z DSt 2590:2012 Ахборот технологияси. Миллий ахборот тизимини шакллантириш доирасида давлат органлари томонидан фойдаланиладиган ахборот тизимлари интеграциясига ва ўзаро фаолиятига қўйиладиган талаблар.

- O'z DSt ISO/IEC/IEEE 12207:2018. Ахборот технологияси. Дастурий таъминот ҳаётий циклининг жараёнлари;

- O'z DSt ISO/IEC 13335-1:2009 Ахборот технологияси. Хавфсизликни таъминлаш методлари. Ахборот-коммуникация технологиялари. Хавфсизликни бошқариш. 1-қисм. Ахборот-коммуникация технологиялари хавфсизлигини бошқариш концепциялари ва моделлари.

- O'z DSt ISO/IEC 15408-1:2016. Ахборот технологияси. Хавфсизликни таъминлаш усуллари. Ахборот технологиялари хавфсизлигини баҳолаш мезонлари. 1-қисм. Кириш ва умумий модель;

- O'z DSt ISO/IEC 15408-2:2016. Ахборот технологияси. Хавфсизликни таъминлаш усуллари. Ахборот технологиялари хавфсизлигини баҳолаш мезонлари. 2-қисм. Хавфсизликнинг функционал компонентлари;

- O'z DSt ISO/IEC 15408-3:2016. Ахборот технологияси. Хавфсизликни таъминлаш усуллари. Ахборот технологиялари хавфсизлигини баҳолаш мезонлари. 3-қисм. Хавфсизликка қўйиладиган ишонч компонентлари;

- O'z DSt ISO/IEC 25051:2018. Дастурий таъминотни ишлаб чиқиш. Тизимлар ва дастурий маҳсулот сифатига қўйиладиган талаблар ва уни баҳолаш (SQuaRE). Фойдаланишга тайёр дастурий маҳсулот (RUSP) сифатига қўйиладиган талаблар ва тестдан ўтказиш бўйича йўриқномалар

- O'z DSt ISO/IEC 27001:2016 Ахборот технологиялари. Хавфсизликни таъминлаш методлари. Ахборот хавфсизлигини бошқариш тизимлари. Талаблар.

- O'z DSt ISO/IEC 27002:2016 Ахборот технологияси. Хавфсизликни таъминлаш методлари. Ахборот хавфсизлигини бошқаришнинг амалий қоидалари.

- ГОСТ 12.1.030-81 Система стандартов безопасности труда. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление.

- O'z DSt 2864:2014 Ахборот технологияси. Идоралараро интеграция платформаси. Умумий техник талаблар.

- O'z DSt ISO/IEC 25021:2014 Тизимлар ва дастурий таъминотни ишлаб чиқиш. Тизимлар ва дастурий таъминот сифатига қўйиладиган талаблар ва уларни баҳолаш (SQuaRE). Сифат метрикаларининг элементлари.

- O'z DSt ISO/IEC TR 9294:2007 Ахборот технологияси. Дастурий таъминотнинг хужжатлаштирилишини бошқаришга оид қўлланма.

- O'z DSt ISO/IEC 14764:2008 Дастурий таъминотни ишлаб чиқиш. Дастурий таъминот ҳаётий циклининг жараёнлари. Дастурий воситаларни кузатиб бориш.

- O'z DSt ISO/IEC 27003:2014 Ахборот технологияси. Хавфсизлигини таъминлаш усуллари. Ахборот хавфсизлигини бошқариш тизимини жорий этиш бўйича қўлланма.

- O'z DSt ISO/IEC 27005:2013 Ахборот технологияси. Хавфсизликни таъминлаш усуллари. Ахборот хавфсизлиги рискларни бошқариш.

- O'z DSt 1204:2009 Ахборот технологияси. Ахборотнинг криптографик муҳофазаси. Криптографик модулларга хавфсизлик талаблари.

- N 163:2007 Давлат органларининг веб-сайтлари ва серверларига хизмат кўрсатувчи тизим маъмурларининг зарур малакаси тўғрисида низом.

- T 45-194:2007 Ахборот тизимларига ноқонуний кириш ҳаракатларининг олдини олишни таъминлайдиган дастурий аппарат воситаларини қўллаш бўйича тавсиялар.

- RH 45-128:2012 Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари ахборот тизимларининг техник лойиҳаларини расмийлаштиришга қўйиладиган талаблар.

- Тизимдан фойдаланувчиларнинг тезкор ва статистик ҳисобот шакллари. Дастлабки ҳисоб-китобларга асосан, тизимни ишлаб чиқиш ва фойдаланишга топшириш учун тахминан 899 334 миллион. сўм маблағ талаб этилиши прогноз қилинган.

**Ахборот тизими учун техник топшириқ лойиҳаси келишилиши
керак бўлган ташкилотлар рўйхати**

Корхона ташкилот	Манзил
Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникациялаини ривожлантириш вазирлиги	г. Ташкент, проспект Амира Темура, д. 4 Тел.: (998) 71-238-41-07 факс: (998) 71-239-87-82 E-mail: info@mitc.uz
Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлиги хизмати хузуридаги «Киберхавфсизлик маркази» ДУК	Ташкент шаҳри, Қирк қиз кўчаси, 10-А уй Тел.: (998) 71-203-55-11, E-mail: info@tace.uz

Техник топшириқни ишлаб чиқувчилар ҳақида маълумотлар

Масъул бажарувчилар:

ИИВ Ҳуқуқбузарликлар
профилактикаси хизмати
МТБ инспектори

Ш. Мухторов

ИИВ Ахборот технологиялари,
алоқа ва ахборотни ҳимоялаш
бошқармаси катта мутахассиси

М. Мукумжонов

ИИВ Ахборот технологиялари,
алоқа ва ахборотни ҳимоялаш
бошқармаси бош мутахассиси

Ж. Шахакимов

Келишилган:

ИИВ Ахборот технологиялари,
алоқа ва ахборотни ҳимоялаш
бошқармаси бошлиғи ўринбосари

У. Адизов